

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποτελεί συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του κάθε ατόμου στην Κύπρο να έχει πρόσβαση στα δικαστήρια της Κυπριακής Δημοκρατίας τα οποία διασφαλίζουν, μέσα στα όρια της εξουσίας τους, την αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τα δικαστήρια είναι τα όργανα με τα οποία ασκείται η κρατική λειτουργία της απονομής δικαιοσύνης, επιλύονται οι διάφορες και παρέχεται η εύνομη προστασία. Η θεσμική και λειτουργική διάκριση των πολιτειακών εξουσιών αποτελεί κεντρικό γνώρισμα του κυπριακού δικαίου. Η Κύπρος είναι από το 1960 ανεξάρτητη, κυρίαρχη δημοκρατία με προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης¹ και το Σύνταγμα υιοθετεί την αρχή της διάκρισης των εξουσιών.

Κάθε μια από τις τρεις κρατικές εξουσίες (Νομοθετική, Εκτελεστική, Δικαστική) είναι ανεξάρτητη και αυτόνομη στον τομέα της και αυτοτελής στη διασφάλιση της λειτουργίας της. Ο καθορισμός των κανόνων λειτουργίας αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της κάθε εξουσίας, εκτός όπου γίνεται ρητή πρόνοια περί του αντίθετου στο Σύνταγμα, πολιτειακή εξουσία, ανάλογα με την φύση της συγκεκριμένης λειτουργίας, ασκείται από τον κλάδο της εξουσίας, στον οποίο, κατά φυσιολογική συνέπεια ανήκει².

Στην περίπτωση της Δικαστικής, οι διαδικαστικοί κανονισμοί και, γενικά οι θεσμικές ρυθμίσεις άσκησης της Δικαστικής Εξουσίας αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα του ανώτατου Δικαστηρίου. Η Δικαστική Εξουσία ασκείται από το Ανώτατο Δικαστήριο και από κατώτερα δικαστήρια, τα οποία ιδρύονται δια νόμου³.

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας καθιερώνει ένα κράτος Δικαίου με πλήρη διασφάλιση των βασικών ελευθεριών και δικαιωμάτων του πολίτη. Αυτό είναι φανερό από τις ακόλουθες αρχές:

- i. Τη διάκριση των εξουσιών.
- ii. Την ανεξαρτησία και το ανεπηρέαστο της δικαιοσύνης.
- iii. Τον σεβασμό και την προστασία θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από το Σύνταγμα και τις Διεθνείς Συμβάσεις που κυρώνει η δημοκρατία και που κάτω από το Σύνταγμα απαγορεύεται η επιβολή περιορισμών εκτός αν επιτρέπονται από νόμο στην έκταση που επιτρέπεται από το Σύνταγμα.

¹ Άρθρο 1 Συντάγματος βλ. παράρτημα.

² “The Judicial system of Cyprus” by J.P. Josephides, judge of the Supreme court of Cyprus.

³ Έκθεση Προέδρου Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου Γ.Μ.Πικη, Ιούνιος 1999.

- iv. Την αρχή της νομιμότητας, που διέπει τις διοικητικές πράξεις και βέβαια την εισαγωγή, με τις διατάξεις του άρθρου 146 του Συντάγματος του δικαστικού έλεγχου της νομιμότητας των εκτελεστικών διοικητικών πράξεων προστατεύοντας έτσι τα άτομα από την αυθαιρεσία και την εσφαλμένη άσκηση της διακριτικής εξουσίας.
- v. Τον περιορισμόν της νομοθετικής εξουσίας που ασκείται μέσα στα πλαίσια των συνταγματικών διατάξεων και που περιλαμβάνει και το δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νομών⁴.
Η Κυπριακή Δικαιοσύνη οργανώνεται ως εξής:
- i. Η Κυπριακή Δικαιοσύνη σύγκεται από το Ανώτατο Δικαστήριο και από κατώτερα δικαστήρια, τα οποία προβλέπονται από το νόμο.
- ii. Αποκλείεται η σύσταση δικαστικών επιτροπών ή έκτακτων δικαστηρίων με οποιοδήποτε όνομα. Κανένα δικαστήριο δεν μπορεί να συσταθεί ή να λειτουργήσει έξω από τη δικαστική τάξη που καθιερώνει το Σύνταγμα. Όλα τα κατώτερα δικαστήρια είναι ενταγμένα στη δικαστική επαρχία. Οι δικαστές του Ανώτατου και των κατώτερων δικαστηρίων είναι μόνιμα μέλη της Δικαστικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και απολαμβάνων των ίδιων εχεγγύων μονιμότητας και ανεξαρτησίας.
- iii. Η ίδρυση, σύσταση και λειτουργία κάθε δικαστηρίου πρέπει να εναρμονίζονται και να διασφαλίζουν τα εχέγγυα της δίκαιης δίκης, τα οποία καθιερώνονται από το Σύνταγμα ως ατομικό δικαίωμα (άρθρο 30 παρ. 2 του Συν.). Η αποτελεσματική εξασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων αποτελεί υποχρέωση της κάθε πολιτειακής εξουσίας μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων της (άρθρο 35 του Συντ.).
- iv. Η δικαιοσύνη απονέμεται:
- από αμερόληπτο και αρμόδιο κατά το νόμο δικαστήριο,
  - στο πλαίσιο ανεπηρέαστης δημόσιας ακροαματικής διαδικασίας,
  - μέσα σε εύλογο χρόνο,
- και τελειώνει με αιτιολογημένη δικαστική απόφαση⁵.

---

⁴ Ανδρέας Νικόλα Λοίζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001.

⁵ Έκθεση Προέδρου Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου Γ.Μ.Πική, Ιούνιος 1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η περί των δικαστηρίων νομοθεσία κατά την Αγγλοκρατία (1878-1960)

Με τη Συνθήκη της 4^{ης} Ιουνίου 1878, η Τουρκία δεχόταν να εκχωρήσει την Κύπρο στη Βρετανία για να «την κατέχει και να την διοικεί». Αυτή η «κατοχή και διοίκηση» αποτέλεσε παράγοντα σταδιακής «Αγγλοποίησης» του συστήματος δικαίου της Κύπρου μέσα στα πλαίσια μιας καλυμμένης αποικιακής πολιτικής. Στις 5 Νοέμβριου 1914, η Βρετανία μετά την έναρξη του πολέμου με την Τουρκία προσάρτησε την Κύπρο. Με άλλο διάταγμα της 27^{ης} Νοέμβριου 1917, διευθετήθηκε και το θέμα της υπηκοότητας των Κύπριων που ήταν προηγούμενος υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας¹.

Το δικαστηριακό σύστημα που εγκατέστησαν οι Άγγλοι στην Κύπρο το 1882, υπέστη τρεις διαδοχικές αναδιορθώσεις με τους περί δικαστηρίων νόμους του 1927, του 1935 και τελικά του 1953².

Απαρχή για τη δικαστηριακή οργάνωση στην Κύπρο αποτέλεσε «Η περί του Υπέρτατος Δικαστηρίου Επιταγή του 1878», που τέθηκε σε ισχύ στις 17/01/1879. με αυτή καθορίστηκε η σύνθεση των δικαστηρίων, δικαιοδοσία τους και η διαδικασία παροχής εύνομης προστασίας. Αφορούσε μη Οθωμανούς υπηκόους καθώς και υποθέσεις για τις οποίες τα Οθωμανικά δικαστήρια δεν έχουν αρμοδιότητα. Με κανονισμούς του 1978 ο Ύπατος Αρμοστής απέκτησε μεγάλη εξουσία, αφού μπορούσε να παρακάθεται αυτοπρόσωπος ή μέσω των Διοικητών των επαρχιών ή αντιπρόσωπων αυτών, στην εκδίκαση υποθέσεων. Η εξουσία του έφτανε μέχρι σημείου επικύρωσης ή ακύρωσης μιας απόφασης. Ο διορισμών δικαστών ανατέθηκε στον Μέγα Αρμοστή.

Με το περί Δικαστηρίων Διάταγμα του 1882, που τέθηκε σε ισχύ στις 11/03/1883, καταργήθηκαν τα Οθωμανικά Δικαστήρια και σύμφωνα με αυτό συστάθηκαν:

- Ανώτατο Δικαστήριο ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο.
- Επαρχιακά Δικαστήρια ένα για κάθε μια από τις έξι διοικητικές περιφέρειες και με δικαιοδοσία σε αστικές διαφορές.
- Κακουργιοδικεία.
- Πταισματοδικεία.
- Κωροδικεία.

¹ Αλκής Ιακωβίδης, εισαγωγή στο Δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 24, 1988.

² Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Α. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη, 1978.

Το 1893 με Βασιλικό Νομοθετικό Διάταγμα το Ανώτατο Δικαστήριο εκτός από δευτεροβάθμιο όργανο, απέκτησε δικαιοδοσία να αυτοδικεΐ.

Τα επαρχιακά δικαστήρια σύνθετε ένας Άγγλος νομικός ως πρόεδρος και δυο Κύπριοι εκ των οποίων ο ένας ήταν Έλληνας και ο άλλος Οθωμανός. Στα ποινικά δικαστήρια έπρεπε να παρακάθεται ένας δικαστής που καθοριζόταν ανάλογα με την εθνικότητα του κατηγορούμενου.

Οι δικαστές διορίζονταν και παύονταν σύμφωνα με την κρίση του Έπατου Αρμοστή. Η δικαιοδοσία και οι εξουσίες των δικαστηρίων καθορίζονται στο διάταγμα αυτό καθώς επίσης και στα διατάγματα και την δευτερογενή νομοθεσία που θεσπίστηκε το 1896 και το 1898.

Αυτά τα νομοθετήματα αποτέλεσαν την βάση στην οποία στηρίχτηκε η μετβεπειτα Δικονομία.

Μέχρι τις 23/12/1914, όποτε και τέθηκε σε ισχύ το Τροποποιητικό Διάταγμα του 1914, οι αγωγές διακρίνονται σε δυο είδη: στις «Οθωμανικές» όπου εφαρμοζόταν το Οθωμανικό Δίκαιο και στις «αλλοδαπές» στις οπαΐε εφαρμοζόταν το αγγλικό Δίκαιο. Κριτήριο διάκρισης αποτελούσε η υπηκοότητα του εναγομένου.

Μετά τις 23/12/1914 η διαδικασία παροχής εύνομης προστασίας διακρίθηκε σε δυο αλλά είδη: στις «Κυπριακές» και στις «αλλοδαπές». Δεν παρουσιάστηκε όμως κάποια αλλαγή ως προς το εφαρμοστέο Δίκαιο. Αυτή η διαφοροποίηση των διαδικασιών κατέστη αναγκαία αφού όλοι οι κάτοικοι του νησιού ανεξάρτητου θρησκευματος απέκτησαν την βρετανική υπηκοότητα.

Με το διάταγμα αυτό που εξεδόθη στις 26 Μάιου 1927 η Κυπρος διαιρέθηκε σε τρεις δικαστικές περιφέρειες. Η κάθε μιθ από αυτές αποτελείτο από:

1. ένα Κακουργιοδικείο με πρόεδρο μη Κύπριο δικαστή και με τρεις έως πέντε δικαστές,
2. ένα επαρχιακό δικαστήριο με πέντε δικαστές το οποίο είχε δικαιοδοσία σε αστικές αγωγές μέχρι 300ΛΚ και σε εφέσεις κατά αποφάσεων κατώτερων δικαστηρίων,
3. δικαστήριο βοηθού επαρχιακού δικαστή για υποθέσεις μέχρι 25ΛΚ,
4. Μονομερή Δικαστήρια,
5. Πταισματοδικείο με Μονομερή ή τρίμερη σύνθεση.

Σύμφωνα με το διάταγμα λειτουργούσε Ανώτατο Δικαστήριο ως δευτεροβάθμιο τριμελές δικαστήριο, ως Ναυτοδικείο και ως Μονομελές Πρωτόδικο δικαστήριο για αστικές υποθέσεις πέραν των 300ΛΚ.

Το διάταγμα 3B του Ιουνίου 1935, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1936, χώρισε την Κύπρο σε 36 δικαστικές περιφέρειες που

αντιστοιχούν σε 6 διοικητικές περιφέρειες. Η κάθε μια από τις δικαστικές περιφέρειες περιλαμβάνει:

- Κακουργιοδικείο,
- επαρχιακό Δικαστήριο και
- Πταισματοδικείο.

Επίσης ρυθμίζεται η σύνθεση και δικαιοδοσία του Ανώτατου Δικαστηρίου. Με το διάταγμα του 1935 εισάγεται πλέον το Αγγλικό Δίκαιο και καταργείται ο διοικητικός χαρακτήρας των δικαστηρίων³. αυτός όμως ίσχυε μέχρι το 1960 όποτε και τίθεται σε ισχύ το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και ο περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960, ο ν. 14/60⁴.

Η πιο σημαντική καινοτομία των Αγγλικών νομών περί δικαστηρίων, ήταν η κατάργηση, το 1935, του διοικητικού χαρακτήρα της απονομής δικαιοσύνης, η κατάργηση δηλαδή του κανόνα που απαιτούσε τη συμμετοχή στο δικαστήριο Έλληνα δικαστή, όταν δικαζόταν Έλληνες και Τούρκους όταν δικαζόταν Τούρκοι. Το νέο αυτό μέτρο των Άγγλων θεωρήθηκε γενικά ευεργετικό και ότι συνέβαλε στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Είναι όμως πολύ αμφίβολο αν αυτός ήταν πράγματι ο στόχος των Άγγλων⁵.

Είναι γενικά παραδεκτό πως η Βρετανική διοίκηση της Κύπρου από το 1878 έως το 1960 δεν ήταν παρά μια καθαρά αποικιακή διακυβέρνηση, χωρίς οποιαδήποτε γνήσια συμμετοχή γηγενούς πληθυσμού κατ' αναλογία της αριθμητικής σύνθεσης του. Εξετάζοντας αναδρομικά τις διευθετήσεις τους διαπιστώνεται εύκολα πως έδιναν στις ομάδες που συνέθεταν τον πληθυσμό της Κύπρου ένα αφύσικα ισχυρό η αντίστροφα ένα αφύσικα αδύνατο βάρος που, όπως ισχυρίζονταν οι Βρετανοί, ήταν αναγκαίες για την συντήρηση της ειρήνης, όπως φυσικά την εννοούσαν εκείνοι αυτή την εποχή⁶.

---

³ Πέτρος Μιχαηλίδης, η περί δικαστηρίων κυπριακή νομοθεσία, πτυχές Κυπριακού Δικαίου, Τόμος Α. Αλκής Ιακωβίδης, εισαγωγή στο δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 24, 1988.

Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη.

⁴ Ο περί Δικαστηρίων Νόμος 14/60 (βλ. παράρτημα).

⁵ Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη, 1978.

⁶ Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο 1994. Γλαύκος Κληρίδης, A short story of Cyprus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η Κύπρος είναι από το 1960 ανεξάρτητη, κυρίαρχη δημοκρατία με προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης. Με την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας ως ανεξάρτητου κράτους υπεγράφη και τέθηκε σε ισχύ το Σύνταγμα, τα μεσάνυχτα της 15^{ης} προς τη 16^η Αυγούστου 1960, οι βασικές διατάξεις του οποίου είχαν συμφωνηθεί στη Ζυρίχη και αργότερα στο Λονδίνο και που επιβλήθηκαν στον Κυπριακό λαό. Είναι επομένως ένα Σύνταγμα «δοτό».

A: Ιδιομορφίες¹

Το περιεχόμενο του παρουσιάζει πολλές ιδιορρυθμίες και διατάξεις που είναι αντίθετες προς θεμελιώδεις αρχές του Δημόσιου Δικαίου:

- Το Κυπριακό Σύνταγμα είναι Σύνταγμα «δοτό». Τέθηκε σε ισχύ αφού επιβλήθηκε από τις εγγυήτριες δυνάμεις, χωρίς να προηγηθεί ή να ακολουθήσει κάποια διαδικασία έγκρισης του από το λαό. Ως «δοτό» Σύνταγμα παραβιάζει την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών, τόσο από διεθνές πεδίο, όσο και στο εσωτερικό, υπό την έννοια της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας.
- Είναι Σύνταγμα αυστηρό αφού παρουσιάζει δυσκολίες τροποποίησης όπου επιτρέπεται η τροποποίηση των μη θεμελιωδών διατάξεων, είναι με προϋπόθεση που είναι πολύ δύσκολο να ικανοποιηθούν στην πράξη. Το άρθρο 182 του Συντάγματος απαγορεύει εντελώς την τροποποίηση των θεμελιωδών διατάξεων.
- Είναι Σύνταγμα πολύπλοκο, κάτι που οφείλεται στην ανάγκη προστασίας της Τουρκοκυπριακής μειονότητας. Το αποτέλεσμα είναι ένα μακροσκελές και απίστευτα λεπτομερειακό κείμενο.
- παραβιάζει τη βασική δημοκρατική αρχή και την αρχή της ισότητας, γιατί τα δικαιώματα της Ελληνικής πλειοψηφίας περιορίζονται από τα υπερδικαιώματα της Τουρκοκυπριακής μειοψηφίας.
- Παρουσιάζει έντονο διοικητικό χαρακτήρα.

---

¹ “The Judicial system of Cyprus” by J.P. Josephides, Judge of the supreme court.

Κύπρος Χρυσστομιδής, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

Ηλιάνα Νικολάου, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νομών και της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, 2000.

Μελέτες Συγκριτικού δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ.Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ.Συμεωνίδη, 1978.

B: Ο διοικητικός χαρακτήρας του Συντάγματος².

Ο διοικητικός χαρακτήρας του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας βρίσκεται ανάμεσα στις ιδιομορφίες του. Ολόκληρο το Συνταγματικό κείμενο προϋποθέτει και βασίζεται πάνω σε αυτό τον διαχωρισμό των Κύπριων πολιτών σε δυο κοινότητες. Αυτό επηρέασε σε μεγάλο βαθμό και τη δικαστική εξουσία.

Στο άρθρο 1 του Συντάγματος καθορίζεται ότι ο πρόεδρος εκλέγεται από την Ελληνική κοινότητα και ο αντιπρόεδρος από την Τούρκικη. Στο άρθρο 2 του Συντάγματος διαχωρίζονται οι πολίτες σε δυο κοινότητες την Ελληνική και την Τούρκικη, υποχρεώνοντας ταυτόχρονα και τα μέλη των υπόλοιπων μειονοτήτων, Αρμένιους, Μαρωνίτες, Λατίνους, να επιλέξουν μια από τις δυο κοινότητες και να εισέλθουν ως μέλη.

Ολόκληρο το Σύνταγμα εξασφαλίζει την συμμετοχή και των δυο κοινοτήτων στην άσκηση όλων των κρατικών εξουσιών. Η συμμετοχή αυτή είτε στη βάση της απόλυτης ισότητας π.χ. αρ. 78 παρ. 2, αρ. 182 παρ. 1γ, αρ. 48δ, αρ. 48στ, αρ. 49δ, αρ. 49στ Συν. ή με την απαίτηση για χωριστές πλειοψηφίες για την ψήφιση ορισμένων νομών από τη Βουλή των Αντιπροσώπων π.χ. αρ. 78 παρ. 2, αρ. 182 παρ. 3 Συν. , είτε με την καθιέρωση ποσοστιαίας αναλογίας όπως λ.χ. 70:30 για τη δημόσια υπηρεσία και 60:40 για τα σώματα ασφάλειας.

Επιπλέον αναγνωρίζεται και προστατεύεται στο αρ. 87 του Συν. η πλήρης αυτονομία των δυο κοινοτήτων σε θρησκευτικά, πολιτικά και εκπαιδευτικά θέματα προσωπικού θεσμού.

Η δικαστική εξουσία αντιτίθεται στα κοινοτικά δικαστήρια που επίσης έχουν αμιγή Ελληνική ή Τούρκικη σύνθεση.

Γ: Η συνταγματική διάρθρωση της Κυπριακής Δημοκρατίας³.

Η συνταγματική διάρθρωση του κράτους που καθιερώνεται από το Σύνταγμα και που χαρακτηρίζεται από ένα έντονο διαχωρισμό των εξουσιών είναι η πιο κάτω:

- 1) Εκτελεστική εξουσία: διασφαλίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και προς τον σκοπό αυτό υπάρχουν και οι Υπουργοί και το Υπουργικό Συμβούλιο. Η εκτελεστική εξουσία έχει

---

² The Judicial System of Cyprus “by I.P. Josephides, Judge of the Supreme Court.

Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

Ηλιάνα Νικολάου, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νομών και της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, 2000.

Μελέτες Συγκριτικού δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη, 1978.

³ The Judicial System of Cyprus “by I.P. Josephides, Judge of the Supreme Court.

Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

Ηλιάνα Νικολάου, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νομών και της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, 2000.

καθήκον να εφαρμόζει τους νόμους του κράτους, να φροντίζει για την ασφάλεια του και γενικά να εργάζεται για την πρόοδο και την ευημερία του λαού σε όλους τους τομείς.

- 2) **Νομοθετική Εξουσία:** ασκείται από την Βουλή των Αντιπροσώπων, ο τρόπος όμως λειτουργίας της καθώς και το κύρος των βουλευτών ως αντιπροσώπων του λαού, της επιτρέπουν έμμεσα να ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο και δρα ως σώμα κοινοβουλευτικό.
- 3) **Δικαστική Εξουσία:** ασκεί έλεγχο στις άλλες δυο εξουσίες, ώστε οι πράξεις τους να περιορίζουν στα πλαίσια διαδικασιών που ορίζει το Σύνταγμα και οι νόμοι.

Δ: Όργανα του κράτους⁴.

1. **Εκτελεστική Εξουσία:** η εκτελεστική εξουσία έχει καθήκον να εφαρμόζει και να διασφαλίζει τους νόμους που ψηφίστηκαν από τη Νομοθετική, να φροντίζει για την άμυνα και την ασφάλεια της χώρας και τις σχέσεις της με τους άλλους λαούς και γενικά να παίρνει τα αναγκαία μέτρα για την οικονομική, κοινωνική ευημερία και την πολιτιστική πρόοδο του λαού. Την εκτελεστική εξουσία ασκεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Κύριο όργανο για την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας είναι το Υπουργικό Συμβούλιο που διορίζεται από τον ίδιο τον Πρόεδρο. Ο Πρόεδρος του κράτους εκλέγεται μέσα από το λαό με τις προεδρικές εκλογές και σχηματίζει κυβέρνηση διορίζοντας τους Υπουργούς του και χωρίς κανένα περιορισμό. Η θητεία του Προέδρου είναι πενταετής. Ο Πρόεδρος επικυρώνει και εκδίδει τους νόμους που ψήφισε η Βουλή και τις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου διορίζει και τους «ανεξάρτητους αξιωματούχους της Δημοκρατίας». Για την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τους Υπουργούς που αποτελούν το Υπουργικό Συμβούλιο. Στην Κύπρο υπάρχουν σήμερα έντεκα Υπουργεία.
2. **Νομοθετική Εξουσία:** η Βουλή των Αντιπροσώπων της Κύπρου είναι το νομοθετικό σώμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η σύσταση και λειτουργία του διέπονται από τα άρθρα 61-85 (Μέρος IV) του Συντάγματος της

---

⁴ The Judicial System of Cyprus “by I.P. Josephides, Judge of the Supreme Court.

Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

Ηλιάνα Νικολάου, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νομών και της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, 2000.

Κυπριακής Δημοκρατίας και από τον κανονισμό της Βουλής των Αντιπροσώπων που εγκρίθηκε από το Σώμα το 1980 και αναθεωρήθηκε το 1985 και το 1995.

Τις 56 από τις 80 συνολικά έδρες της Βουλής των Αντιπροσώπων διεκδικούν Ελληνοκύπριοι υποψήφιοι οι οποίοι εκλέγονται με καθολική, άμεση και μυστική ψηφοφορία για περίοδο πέντε χρόνων. Οι 24 θέσεις που ανήκουν σε μέλη της Τουρκοκυπριακής κοινότητας παραμένουν κενές, λόγω της πολιτικής κατάστασης. Οι βουλευτικές εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία για περίοδο πέντε χρόνων.

Η διεξαγωγή της νομοθετικής εργασίας πραγματοποιείται μέσω των διάφορων μόνιμων κοινοβουλευτικών επιτροπών που καταρτίζονται από την επιτροπή επιλογής, σύμφωνα με τη σχετική προς τούτο συνταγματική διάταξη. Στις επιτροπές αυτές εκπροσωπούνται τα κοινοβουλευτικά κόμματα, ανάλογα με την εκλογική τους δύναμη.

3. Δικαστική Εξουσία: Η απονομή της δικαιοσύνης ασκείται από την ξεχωριστή και ανεξάρτητη δικαστική εξουσία του νησιού. Δυνάμει του Συντάγματος του 1960 και άλλης ισχύουσας νομοθεσίας καθιδρύθηκαν τα ακόλουθα δικαστήρια:
  - i. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας.
  - ii. Το Κακουργιοδικείο (Μόνιμο Κακουργιοδικείο για όλες τις επαρχίες).
  - iii. Τα Επαρχιακά Δικαστήρια.
  - iv. Το Στρατιωτικό Δικαστήριο.
  - v. Το Δικαστήριο Εργατικών Διάφορων.
  - vi. Τα Δικαστήρια έλεγχου ενοικιάσεων.
  - vii. Τα Οικογενειακά Δικαστήρια.

Το Ανώτατο Δικαστήριο αποτελείται από 13 Δικαστές από τους οποίους ο ένας είναι Πρόεδρος.

4. Ανεξάρτητες Υπηρεσίες: Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα, το Γραφείο του Γενικού Ελεγκτή και η Κεντρική Τράπεζα ρις Κύπρου είναι Ανεξάρτητες Υπηρεσίες και δεν υπάγονται σε οποιοδήποτε Υπουργείο. Η επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας και η επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας καθώς επίσης το Γραφείο προγραμματισμού και το Γραφείο του Επίτροπου Διοίκησης είναι επίσης ανεξάρτητα και δεν υπάγονται σε οποιοδήποτε Υπουργείο. Ο Γενικός Εισαγγελέας διορίζεται απευθείας

από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και υπηρέτη στη θέση αυτή μέχρι την ηλικία των 65 χρόνων.

Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι προϊστάμενος της Νομικής Υπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Το δίκαιο της ανάγκης.

A: Οι μετά το 1963 εξελίξεις¹.

Η Συνταγματική διάρθρωση στηρίζεται στην ύπαρξη δυο κοινοτήτων. Π.χ. η Εκτελεστική Εξουσία διασφαλίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο. Ο Πρόεδρος εκλέγεται από την ελληνοκυπριακή κοινότητα και ο Αντιπρόεδρος από την τουρκοκυπριακή. Το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελείται από δέκα Υπουργούς, επτά Έλληνες και τρεις Τούρκους. Η Ύπουργη των Αντιπρόσωπων αποτελείται από πενήντα βουλευτές, από τους οποίους οι τριάντα πέντε ήταν μέλη ελληνοκυπριακής κοινότητας και οι δεκαπέντε της τουρκοκυπριακής. Στη συνέχεια ο αριθμός των βουλευτών αυξήθηκε σε ογδόντα. Έτσι σήμερα η Βουλή απαρτίζεται από πενήντα έξι βουλευτές, οι δε είκοσι τέσσερις έδρες που προορίζονται για την τουρκοκυπριακή κοινότητα παραμένουν κενές.

Στις 30 Νοέμβριου 1963 ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας πρότεινε στον Τούρκο αντιπρόεδρο την τροποποίηση του Συντάγματος σε 13 σημεία, αφού οι χωριστικές διατάξεις του Συντάγματος και τα υπερπρονομία που χορηγούσε στην Τούρκικη μειονότητα κατέστησαν προβληματική τη λειτουργία του νέου κράτους. Η πρόταση όμως απορρίφθηκε από την κυβέρνηση της Άγκυρας. Λίγες μέρες αργότερα ξέσπασαν οι γνωστές διακοινοτικές ταραχές και η τουρκοκυπριακή κοινότητα αυτοεγκλωβίστηκε στους λεγόμενους θύλακες, εγκαθιδρύοντας σε λίγο δική της διοίκηση και δημιουργώντας από τότε, αργά αλλά σταθερά τις προϋπόθεσης για τη διχοτόμηση.

Με τις συνθήκες αυτές, έμμονη στο γράμμα του Συντάγματος, θα σήμαινε πλήρη παράλυση του κράτους, αφού κανένα από τα συλλογικά όργανα δε θα μπορούσε να λειτουργήσει χωρίς τη συμμετοχή των Τουρκοκύπριων. Για αυτό η ρητή ή σιωπηρή τροποποίηση του Συντάγματος κατέστη απαραίτητη.

Η πρώτη ρητή τροποποίηση του Συντάγματος ήρθε με το νόμο 33 του 1964 και έγινε στο τομέα της δικαιοσύνης. Ήδη από τον Ιούλιο του 1963 το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και από το Μάη του 1964 το Ανώτατο Δικαστήριο, ήταν ανίκανα να συνέλθουν μετά από παραίτηση των αλλοδαπών προέδρων. Το ίδιο συνέβηκε και με τα περισσότερα δικαστήρια μετά από άρνηση των Τούρκων Δικαστών να αναλάβουν τα καθήκοντα τους. Με το άρθρο 3 του ν. 33 του 1964 το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και το Ανώτατο Δικαστήριο (High

¹ Ανδρέας Ν. Λοίζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας, 2001.

Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

Μελέτες Συγκριτικού δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ.Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ.Συμεωνίδη, 1978.

Court) συγχωνεύθηκαν σε ένα δικαστήριο, το Ανώτατο Δικαστήριο (Supreme Court), στο οποίο ανατέθηκαν όλες οι εξουσίες που ειδχαν τα δυο καταργηθέντα δικαστήρια (αφ. 9).

B: Το δόγμα της ανάγκης (soul's porlin, supreme lax) και η συνάρτηση της έννομης τάξης².

Η έννομη τάξη, η συνταγματική ομαλότητα, στη Δημοκρατία της Κύπρου μετά τη διασάλευση της με τα γεγονότα του 1963, συντηρήθηκε με την επίκληση του δικαίου της ανάγκης. Η κικερώνεια αρχή soul's porlin, supreme lax, υιοθετήθηκε με κάποια ιδιαιτερότητα στην Κύπρο, ως Συνταγματική αρχή. Το δόγμα αυτό δεν αποτέλεσε ποτέ υπερσυνταγματική αρχή, όπως στην περίπτωση της Γαλλίας (circumstances exceptionalness), αλλά του αποδόθηκε στην ιεραρχία των νομικών κανόνων συνταγματική βαθμίδα, δηλαδή άξια με τις άλλες πρόνοιες του Συντάγματος του 1960, το οποίο και κλήθηκε να διασώσει. Το διέσωσε δε με επιτυχία παρά την απέλπιδα προσπάθεια Τούρκων συγγραφών να μειώσουν την σημασία και την άξια του.

Γ: Η υπόθεση Attorney General of the Republic v. Mustafa Ibrahim³.

Με τη Συνταγματικότητα του Νόμου 33 του 1964, που συγχώνευσε τα δυο δικαστήρια της Κύπρου – Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και το Ανώτατο Δικαστήριο – σε ένα Ανώτατο Δικαστήριο, ασχολήθηκε το τελευταίο στην υπόθεση Abraham. Προβλήθηκε εκεί ο ισχυρισμός ότι ο νόμος εκείνος δεν ψηφίστηκε σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1960 και τις ουσιαστικές και τυπικές προϋπόθεσης που πρόβλεπε για την νομοθετική εξουσία γενικά. Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας δεν αμφισβήτησε το γεγονός ότι ο νόμος αυτός δεν τέθηκε σε ισχύ με βάση τις ρητές διατάξεις του Συντάγματος, αλλά δικαιολόγησε την ψήφιση του με βάση το δόγμα της ανάγκης. Η υπόθεση έχει στο μεταξύ γίνει διεθνώς γνωστή.

Το δίκαιο της ανάγκης αποτελεί μέτρο αυτοάμυνας για την προστασία της πολιτείας από τις καταστρεπτικές συνέπειες κατάρρευσης της συνταγματικής τάξης και των θεσμών του δικαίου. Στην ουσία αποτελεί εφεδρεία του δικαίου για κατοχύρωση ρις συνταγματικής τάξης και δεν αποτελεί μέσο παράκαμψης των προνοιών του Συντάγματος, ούτε διέξοδο από τις περιοριστικές του διατάξεις.

---

² Ανδρέας Ν. Λοίζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας, 2001.

Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

Στ. Σουλιάτου, Η τροποποίηση του Συντάγματος και η εφαρμογή του δικαίου της ανάγκης, στην επιθεώρηση κυπριακού δικαίου, 1986.

³ Ανδρέας Ν. Λοίζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας, 2001.

Κύπρος Χρυσοστομίδης, Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο, 1994.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η οργάνωση της δικαστικής εξουσίας στην Κύπρο.

A: Γενικά

1. Νομοθετικά κείμενα¹.

Οι διατάξεις της Κυπριακής Νομοθεσίας που ρυθμίζουν την οργάνωση και την δικαιοδοσία των δικαστηρίων βρίσκονται εγκατεσπαρμένες σε πολλά Νομοθετικά κείμενα με διαφορετική προέλευση και διαφορετική τυπική ισχύ.

Τα κείμενα αυτά είναι:

- i. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, άρθρα 152-164 και 131-151.
- ii. Διάφοροι νόμοι όπως λ.χ. ο ν. 14/60, ο ν. 9/62, ο ν. 33/64, ο ν. 12/65 και όλοι οι μεταγενέστεροι και πιθανόν ομώνυμοι νόμοι που τους τροποποιούν.
- iii. Διάφοροι νόμοι που ρυθμίζουν τελείως άσχετα με τον οργανισμό και τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων αλλά περιέχουν διατάξεις σχετικές με τα δικαστήρια και την απονομή δικαιοσύνης όπως λ.χ. ο Περί Ακίνητης Ιδιοκτησίας Νόμος.
- iv. Οι διαδικαστικοί κανονισμοί που εκδίδει το Ανώτατο Δικαστήριο βάσει του αρ. 163 του Συντάγματος.

2. Το εφαρμοστέο δίκαιο στα δικαστήρια της Κύπρου².

Οι Διάφοροι κατακτητές της Κύπρου επέδρασαν καταλυτικά στη διαμόρφωση του εφαρμοστέου στα δικαστήρια δικαίου με αποτέλεσμα αυτό να παρουσιάζει διάφορα στάδια μετεξέλιξης ή τροποποίησης.

Ήδη από την προ του δωδέκατου αιώνα μ.Χ. περίοδο η Κύπρος λόγω γεωγραφικής θέσης και λόγω της θρησκευτικής, παραδοσιακής και εθνικής συγγένειας με την Ελληνική αυτοκρατορία ακολούθησε το σύστημα δικαίου αυτής.

Από την εποχή όμως που το νησί κατακτήθηκε από τους Τούρκους και κάθε όλη την διάρκεια της τουρκοκρατίας τέθηκαν σε ισχύ, με μικρές ίσως διαφοροποιήσεις, οι Οθωμανικοί κώδικες. Αυτό

---

¹ Μελέτες Συγκριτικού δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ.Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ.Συμεωνίδη, 1978.

Πέτρος Μιχαηλίδης, Η περί δικαστηρίων νομοθεσία, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τόμος 3, 1983.
Μ. Μ. Νικολάτος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

² Μελέτες Συγκριτικού δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ.Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ.Συμεωνίδη, 1978.

Αλκή Ιακωβίδης, εισαγωγή στο δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 24, 1988.

Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

ίσχυε μέχρι το 1978, έτος εναργής της Αγγλοκρατίας στο νησί, όποτε και αρχίζει η σταδιακή αντικατάσταση των Οθωμανικών Κωδίκων από νέα νομοθετήματα . επομένως, το Οθωμανικό Αστικό Δίκαιο, γνωστό Muzzle αντικαταστάθηκε από τον Περί Συνεταιρισμών και Εμπορικών Επωνυμιών νόμο, τον Περί Συμβάσεων νόμο και τον Περί Αστικών Αδικημάτων Νόμο. Ο Οθωμανικός Εμπορικός Κώδικας αντικαταστάθηκε από τον Περί Συναλλαγματικών Νόμο και των Περί Πτωχεύσεως Νόμο. Ο Οθωμανικός Ναυτικός Κώδικας από τον Περί Εμπορικής Ναυτιλίας Νομοθεσία.

Το δίκαιο που εφαρμόζεται στην Κύπρο είναι συγγενές με πολλά δίκαια που εφαρμόζεται σε διάφορες πρώην αποικίες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Αρκετοί νόμοι αποτελούν αντιγραφή συνήθως πετυχημένη, νομών που Ήδη εφαρμόζονταν αλλού. Έτσι το δίκαιο των Συμβάσεων βασιζόταν στο India Contract του 1872 και ο Περί Πωλήσεως Αγάθων Νόμος στο Indian Sale of Goods Act του 1930. η νομοθεσία για τα αστικά αδικήματα στηρίζεται στο Law of Torts της Αγγλικής Νομοθεσίας. Ο Περί Ακίνητου Ιδιοκτησίας Νόμος κεφ. 224 αποτελεί κωδικοποίηση του δικαίου που διαμορφώθηκε κάθε όλη την περίοδο της Αγγλοκρατίας. ούτε το δίκαιο διάδοχης έτσι όπως κωδικοποιείται στον Περί διάδοχης και Διαθηκών Νομών κατάφερε να μείνει ανεπηρέαστο από το αγγλικό δίκαιο.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του αγγλικού δικαίου είναι η νομολογία Doctrine of Precedent, και το ότι τσα κατώτερα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Το αγγλικό κοινοδικαιο αποτελεί μια από τις κυριότερες πηγες δικαίου στην Κύπρο αλλά εφαρμόζεται προσαρμοσμένο στις τοπικές και κοινωνικές ανάγκες της Κύπρου. Είναι για αυτό το λόγο που σε κάποια θέματα όπως λ.χ. διάλυση γάμου, διαζύγιο, υιοθεσία αντί αυτού προτιμάται η επίκληση του ελληνικού δικαίου. Αυτή η επίκληση καθώς και η ομοιότητα παραδόσεων Ελλάδας και Κύπρου επέδρασε σημαντικά στην ανέλιξη του Κυπριακού δικαίου. Αυτή η επίδραση ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο μετά την ανεξαρτησία όποτε και παρουσιάζονται συχνές αναφορές στην Ελληνική νομολογία.

Σήμερα το δίκαιο που εφαρμόζουν στην Κύπρο τόσο τα πολιτικά όσο και τα ποινικά δικαστήρια καθορίζονται από το αρ. 29 παρ. 1 του Περί Δικαστηρίων Νόμου 14 του 1960 όπως αυτός τροποποιήθηκε στο μελλον³.

Με βάση λοιπόν τον ν. 14/60 όλα τα δικαστήρια της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν υποχρέωση να εφαρμόζουν:

---

³ βλ. Παράρτημα, Ο Περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960, άρθρο 29.

- i. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και τους δυνάμει του Συντάγματος γενόμενους ή υπό των δικαστηρίων εφαρμοστέους νόμους.
- ii. Τους νόμους που διατηρήθηκαν σε ισχύ δυνάμει του 188 του Συντάγματος, εκτός αν άλλη πρόβλεψη έγινε ή θα γίνει δυνάμει νόμου εφαρμοστέας ή γενόμενους δυνάμει του Συντάγματος.
- iii. Το κοινό δίκαιο (Common Law) και τις αρχές επιείκειας (Equity) εκτός κι αν άλλη πρόβλεψη έγινε ή θα γίνει υπό οποιαδήποτε νόμο που διατηρήθηκε σε ισχύ δυνάμει της προηγούμενης παραγράφου εφόσον δεν αντιβαίνουν ή δεν είναι ασυμβίβαστα με το Σύνταγμα.
- iv. Τους νόμους και τις αρχές περί Βακουφιών, αναφερόμενους στο αρ. 110 παρ. 2ου Συντάγματος⁴.
- v. Τους νόμους του Κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου που είχαν εφαρμογή στην Κύπρο κατά την αμέσως πριν την ημέρα της Ανεξαρτησίας μέρα εκτός αν έγινε ή θα γίνει άλλη πρόβλεψη από νόμο εφαρμοστέο ή γενόμενο δυνάμει του Συντάγματος και εφόσον δεν είναι αντίθετη ή ασυμβίβαστη με το Σύνταγμα.

Ως ημέρα ανεξαρτησίας λογίζεται η 16^η Αυγούστου 1960, ημέρα υπογραφής του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας από τους εκπρόσωπους των δυο κοινοτήτων.

Το δίκαιο Ναυτικών υποθέσεων είναι αυτό που εφαρμοζόταν από το Ανώτατο Δικαστήριο της δικαιοσύνης στην Αγγλία κατά την ενάσκηση της επί Ναυτικών υποθέσεων δικαιοδοσίας του, κατά την προς της ημέρας της Ανεξαρτησίας μέρα, όπως αυτό τροποποιήθηκε δια νομών της Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με το αρ. 30 του ν. 14/60⁵ η πολιτική δικαιοδοσία ασκείται σύμφωνα προς τη δικονομία και την πρακτική που καθορίζεται από οποιοδήποτε διαδικαστικό κανονισμό που θεσπίζεται βάση του άρθρου 163 του Συνταγματος⁶.

Αναφορικά με την εφαρμογή του κοινοδικαίου στην Κύπρο πρέπει να παρατηρηθεί ότι στην Κύπρο ισχύει η αρχή του Κοινού Δικαίου και όχι ο τρόπος εφαρμογής του στην Αγγλία. Η εφαρμογή του είναι έργο των Κυπριακών δικαστηρίων τα οποία έχουν υποχρέωση να το προσαρμόζουν στις ζωντανές ανάγκες της Κύπρου. Ο ρόλος των δικαστηρίων είναι καθοριστικός στην διαπίστωση της ανάγκης Αναφορικά με την προσαρμογή του αγγλικού Δικαίου στα Κυπριακά δεδομένα και έκταση στην οποία η προσαρμογή επιβαλεται⁷.

⁴ Άρθρο 110 του Συντάγματος, βλ. Παράρτημα.

⁵ Άρθρο 30 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶ Άρθρο 163 Συν, βλ. Παράρτημα.

⁷ Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992. Λούσης Λουκαΐδης, Θέματα Κυπριακού Δικαίου, Τόμος Α, 1982.

Η χάραξη της κατεύθυνσης του Δικαίου σε συγκεκριμένους τομείς π.χ. ανταγωνισμός είναι έργο των δικαστηρίων και πρέπει να διαμορφώνεται σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες της κοινωνίας στην οποία εφαρμόζεται το Δίκαιο.

Οι αρχές επιείκειας οι οποίες σύμφωνα με τον ν. 14/60 αποτελούν μέρος του Δικαίου της Κυπριακής Δημοκρατίας αναπτύχθηκαν σταδιακά για να πληρώσουν τα κενά της Νομοθεσίας και να αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες του Κοινού Δικαίου. Οι αρχές αυτές αναπτύχθηκαν σε συνάρτηση με το κοινό Δίκαιο και συμβάλλουν στον εναρμονισμό του Δικαίου με τις προσταγές της Δικαιοσύνης⁸.

Η αρχή του δεσμευτικού προηγούμενου (*stare devises*) ισχύει και στην Κύπρο και είναι δεσμευτική για τα δικαστήρια που κρίνουν παρόμοιες υποθέσεις στο μέλλον. Η δέσμευση των κατώτερων δικαστηρίων από την νομολογία του Ανώτατου δικαστηρίου είναι συνέπεια και αυτής της αρχής.

Το Ανώτατο Δικαστήριο κατά την ενάσκηση της αποκλειστικής του δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος εφαρμόζει αρχές διοικητικού δικαίου προερχόμενος από το Ελληνικό διοικητικό δίκαιο.

3. Οι δικαστές⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 του ν. 14/60¹⁰, όπως αυτό τροποποιήθηκε από τον ν. 58/72 και τον ν. 33/64 ο ολικός αριθμός των δικαστών που στελεχώνουν τα Κυπριακά δικαστήρια δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 57. αυτοί καταλαμβάνουν θέση στη δικαστική ιεραρχία που έχει ως εξής:

- i. Πρόεδρος Ανώτατου Δικαστηρίου.
- ii. Δικαστές Ανώτατου Δικαστηρίου που μπορεί να είναι από τέσσερις μέχρι έξι.
- iii. Πρόεδροι Επαρχιακών Δικαστηρίων που είναι εννέα για όλη την Κύπρο.
- iv. Επαρχιακοί Δικαστές που είναι τριάντα ένας.

Σε όλες τις βαθμίδες μπορεί, εάν το απαιτεί η ικανοποίηση έκτακτων αναγκών να διορίζονται προσωρινοί δικαστές που έχουν όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μόνιμων δικαστών¹¹.

Σύμφωνα με το άρθρο 153 του Συντάγματος και τα άρθρα 7 του ν. 14/60 και 6 του ν. 33/64 οι δικαστές είναι μόνιμα μέλη της

---

⁸ Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

⁹ Μελέτες Συγκριτικού δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ.Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ.Συμεωνίδη, 1978.

Ανδρέας Λοίζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας, 2001.

¹⁰ Άρθρο 6 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

¹¹ Άρθρο 10 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

δικαστικής υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο δικαστής μπορεί να παντεί μόνο για τους λόγους που καθορίζονται από το Σύνταγμα ιδίως στο άρθρο 153 παρ. 7 και 8. η αποφασίζεται από το Ανώτατο Δικαστήριο Συμβούλιο έπειτα από υποχρεωτική ακρόαση του κρινόμενου δικαστή¹².

Η έννοια της αμεροληψίας του δικαστηρίου είναι ενσωματωμένη στο άρθρο 30 παρ. 2 του Συνταγματος¹³. Σε μια δημοκρατική κοινωνία το δικαίωμα της ανεπηρέαστης απονομής της δικαιοσύνης από ανεξάρτητο, αμερόληπτο και αρμόδιο δικαστήριο είναι ύψιστης σπουδαιότητας. Επίσης, ο τρόπος απονομής της δικαιοσύνης πρέπει να εμπνέει εμπιστοσύνη στο κοινό.

Η αμεροληψία εξετάζεται σύμφωνα με υποκειμενικό κριτήριο, δηλαδή με βάση την προσωπική πεποίθηση συγκεκριμένου δικαστή σε ορισμένη υπόθεση, και επίσης σύμφωνα με αντικειμενικό κριτήριο, δηλαδή εξακριβώνοντας κατά πόσον ο δικαστής προσφέρει διασφαλίσεις αρκετές για να αποκλείουν κάποια δικαιολογημένη αμφιβολία σχετικά με αυτό. Το κριτήριο προκατάληψης είναι κατά πόσο είναι λογικό και ανεξάρτητα σκεπτόμενο άτομο που γνωρίζει όλα τα σχετικά γεγονότα, έχει εύλογη υποψία ότι δεν ήταν δυνατή ακριβοδίκαια δική. Το κριτήριο δεν είναι υποκειμενικό αλλά αντικειμενικό.

Η εμφάνιση ανεξαρτησίας σχετίζεται με ένα αντικειμενικό κριτήριο που έχει αναπτυχθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Στην υπόθεση *Haunch. Ltd v Denmark* αποφασίστηκε ότι: « Η ύπαρξη αμεροληψίας για τους σκοπούς του άρθρου 6(1) πρέπει να αποφασίζεται σύμφωνα με ένα αντικειμενικό κριτήριο, δηλαδή στη βάση της προσωπικής πεποίθησης ενός συγκεκριμένου δικαστή σε δοθείσα υπόθεση, και επίσης, σύμφωνα με το αντικειμενικό κριτήριο, που είναι διακρίβωση κατά πόσο ο δικαστής πρόσφερε εγγυήσεις αρκετές για να αποκλείουν μια νόμιμη αμφιβολία ως προς αυτό».

Στην υπόθεση *Same v Austria* λέχθηκε ότι αυτό που διακυβεύεται είναι η εμπιστοσύνη που τα δικαστήρια σε μια δημοκρατική κοινωνία πρέπει να εμπνέουν στο κοινό, και, πάνω από όλα σε ότι αφορά ποινικές διώξεις του κατηγορούμενου.

Ένα άλλο ερώτημα το οποίο πρέπει να απαντηθεί, είναι κατά πόσον ένας δικαστής μπορεί να λάβει μέρος σε περισσότερο από ένα στάδιο κατά την ακρόαση της ουσίας μιας υπόθεσης ή άλλων υποθέσεων ενάντιων του ίδιου κατηγορούμενου. Στην υπόθεση *Ringside v Austria* υποδειχθεί ότι δεν μπορεί να δοθεί ως Γενικός κανόνας που προέρχεται από την υποχρέωση αμεροληψίας ότι μια υπόθεση πρέπει να επανεκδικαστεί, αφού παραπεμφθεί πίσω από το εφετείο, από δικαστήριο με ολότελα διαφορετική σύνθεση.

¹² Άρθρο 157 Συν., βλ. Παράρτημα.

¹³ Άρθρο 30 Συν., βλ. Παράρτημα.

Στην υπόθεση *Oberschlick v Austria* αποφασίστηκε ότι ο δικαστής δεν πρέπει να λαμβάνει μέρος σε δυο διαφορετικά στάδια της έφεσης στην ίδια υπόθεση. Το Ανώτατο Δικαστήριο Συμβούλιο είναι αρμόδιο για την άσκηση πειθαρχικής εξουσίας πάνω στους δικαστές των κατώτερων δικαστηρίων, για τους διορισμούς δικαστικών λειτουργών, τις προαγωγές και τις μεταθέσεις τους¹⁴.

Ο Πρόεδρος καθώς και τα μέλη του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου διορίζονται από τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά από γνώμη συμβουλευτικού χαρακτήρα του Ανώτατου Δικαστηρίου.

B: Τα δικαστήρια της Κυπριακής Δημοκρατίας.

1. Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο¹⁵.

Οι διατάξεις που αφορούν το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο εντοπίζονται στο μέρος ΙΧ του Συντάγματος και ιδιαίτερα στα άρθρα 133-151 υπό τον τίτλο Περί του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου. Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο αποτελείται από ένα πρόεδρο που δεν μπορούσε να ήταν υπήκοος ή πολίτης της Δημοκρατίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ελλάδας ή της Τουρκίας, που ήταν εγγυήτριες δυνάμεις. Στα τρία χρόνια λειτουργίας του Πρόεδρος ήταν ο Γερμανός καθηγητής Ernest Forethought και οι δυο δικαστές ήταν ο Έλληνας Μιχαλάκης Αντωνίου Τριανταφυλλίδης και ο Τούρκος Mahomet Mediate Miner.

Στο άρθρο 133 του Συντάγματος¹⁶ εκτός από την καθίδρυση του Ανώτατου Συνταγματικού ρυθμίζονται τα θέματα της διαδικασίας διορισμού των μελών του δικαστηρίου, η έδρα του, η υπηκοότητα των μελών του, οι όροι υπηρεσίας των δικαστών καθώς και οι όροι απόλυσης, αποχώρησης ή παραίτησης των μελών του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Επίσης, με βάση το άρθρο 133, καθιερύεται συμβούλιο από τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου το οποίο έχει αρμοδιότητα να αποφασίζει για κάθε θέμα που αφορά τους όρους και την διαδικασία απόλυσης, αποχώρησης ή παραίτησης οποιοδήποτε δικαστή.

---

¹⁴ Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

¹⁵ Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη, Αλκής Ιακωβίδης, εισαγωγή στο δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 24, 1988.

Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

Έκθεση επιτροπής για την λειτουργία των Δικαστηρίων, Επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 25, 1989.

Ανδρέας Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας.

¹⁶ Άρθρο 133 Συν., βλ. Παράρτημα.

Το άρθρο 134 του Συνταγματος¹⁷ υιοθετεί την αρχή της δημοσιότητας για τις συνεδριάσεις του Ανώτατου Συντάγματος Δικαστηρίου και αναφέρει τις επιτρεπτές εξαιρέσεις. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα στο δικαστήριο να απορρίψει ως αβάσιμη με ομόφωνη του απόφαση και χωρίς να προηγηθεί δημόσια συζήτηση, μια προσφυγή.

Η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο τύπος των δικογράφων, τα δικαστικά τέλη και τα δαπανήματα ενώπιον του δικαστηρίου ρυθμίζονται σύμφωνα με το άρθρο 135 του Συνταγματος¹⁸ με κανονισμούς που εκδίδει το ίδιο. Με τους ίδιους κανονισμούς ρυθμίζονται τα θέματα της γραμματείας του δικαστηρίου καθώς και τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των υπάλληλων του.

Με το άρθρο 136¹⁹, δίνεται αποκλειστική δικαιοδοσία στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο να αποφασίζει «οριστικώς και αμετακλήτως επί πάντων των αντικειμένων περί των εν τοις επομενοίς άρθροις». Αυτά είναι τα άρθρα 137-151 στα οποία θα αναφερθούμε στη συνέχεια.

Το Σύνταγμα αναγνωρίζει δυο τρόπους για την κρίση της Συνταγματικότητας των νομών. Το προληπτικό έλεγχο που εμποδίζει την έκδοση του νόμου και, έτσι, παρεμβάλλεται τυπικά στη διαδικασία Νομοθετικής Λειτουργίας. Ασκείται από το δικαστήριο, πριν την έκδοση του νόμου σε αναφορά από τον Πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο κατασταλτικός έλεγχος ασκείται μετά την τελειοποίηση του νόμου, με την έκδοση και δημοσίευση του.

Η διαδικασία προσβολής νόμου ως αντισυνταγματικού διεπόταν πριν το 1963, από το άρθρο 144 του Συνταγματος²⁰ που προνόησε ότι εγειρόμενης αντισυνταγματικότητας νόμου ή απόφασης ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου, το τελευταίο ήταν υποχρεωμένο να αναστείλει την διαδικασία ενώπιον του και να παραπέμψει το εγερθεν ζήτημα στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, του οποίου η απόφαση ήταν δεσμευτική για το δικαστήριο που παράπεμψε το ζήτημα και επέφερε τη μη εφαρμογή μόνο, στην εκκρεμή δική, του νόμου αυτού ή της απόφασης ή της σχετικής διάταξης τους.

Η διαδικασία έγερσης θέματος αντισυνταγματικότητας νόμου είναι η ακόλουθη:

Πρώτο, στις αστικές υποθέσεις είτε ειδικά με πλήρεις λεπτομέρειες στα δικόγραφα και αναφορά στη συγκεκριμένη διάταξη του Συντάγματος που υπάρχει ο ισχυρισμός ότι έχει καταστρατηγηθεί από

¹⁷ Άρθρο 134 Συν., βλ. Παράρτημα.

¹⁸ Άρθρο 135 Συν., βλ. Παράρτημα.

¹⁹ Άρθρο 136 Συν., βλ. Παράρτημα.

²⁰ Άρθρο 144 Συν., βλ. Παράρτημα.

τον προσβαλλόμενο νόμο, δίδοντας έτσι την ευκαιρία στη άλλη πλευρά να απαντήσει με το δικό της δικόγραφο.

Δεύτερο, αν ο διάδικος επιθυμεί να εγείρει τέτοιο θέμα σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας και πράγματι γένεται ότι έχει ένα τέτοιο δικαίωμα να το εγείρει σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, όπως προβλέπει το άρθρο 144 του Συνταγματος²¹, τότε οφείλει να το εγείρει αυτό τυπικά γραπτώς διατυπώνοντας το ερώτημα που εγείρεται με λεπτομέρειες, ώστε να δώσει την ευκαιρία στην άλλη πλευρά να ακουσθεί πάνω στο σημείο αυτό. Στην πράξη όμως η διαδικασία αυτή δεν τηρείται με τόση αυστηρότητα γιατί το θέμα της Συνταγματικότητας είναι βασικά ένα νομικό θέμα που μπορεί να εγερθεί σε οποιοδήποτε στάδιο και ακόμα στο στάδιο της έφεσης αρκεί να υπάρχει το πραγματικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο το εγειρόμενο Συνταγματικό θέμα να μπορεί να αποφασισθεί.

Οι αρχές που καθιερώνουν τα κριτήρια με βάση τα οποία αποφασίζεται η Συνταγματικότητα ή μη ενός νόμου, έχουν καθορισθεί από την νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου στην υπόθεση Το Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων v Κυριακίδης (1966) 3 Α.Δ.Δ. 640 στην οποία ελεγχθεί ότι κατά την εξέταση του θέματος της συνταγματικότητας ενός νόμου το δικαστήριο πρέπει να καθοδηγείται από καλά καθορισμένες αρχές που διέπουν το θέμα του δικαστικού έλεγχου των νομοθετικών διατάξεων.

Για τον σκοπό αυτό το Ανώτατο Δικαστήριο προσέτρεξε για καθοδήγηση στις υποθέσεις που αποφασίστηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και, παρόλο, όπως τόνισε, δεν δεσμευόταν από τις αποφάσεις αυτές υιοθέτησε τις πιο κάτω αρχές που ακολουθούνται από τα Αμερικανικά Δικαστήρια γιατί συμφωνούσε με το σκεπτικό πίσω από αυτές.

Πρώτο: ένας κανόνας επιφυλακτικότητας είναι ότι καμία νομοθετική διάταξη δεν κηρύσσεται άκυρη, εκτός σε μια πολύ σαφή θέση, ή εκτός αν η νομοθετική διάταξη είναι αντισυνταγματικό πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας. Με αλλά λόγια ένας νόμος τεκμαίρεται ότι είναι συνταγματικός μέχρι αποδείξεως του αντίθετου «πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας».

Δεύτερο: μια άλλη συνταγματικής ερμηνείας είναι ότι τα δικαστήρια ενδιαφέρονται μόνο για την συνταγματικότητας της Νομοθεσίας και όχι με τα ελατήρια, την πολιτική ή τη σοφία ή με το σύμφωνο της προς το φυσικό δίκαιο της υπόκριση Νομοθεσίας, τις βασικές αρχές διακυβέρνησης ή το πνεύμα του Συντάγματος.

---

²¹ Άρθρο 144 Συν., βλ. Παράρτημα.

Τρίτο: είναι βασική αρχή ότι αν είναι με οποιοδήποτε τρόπο δυνατό τα δικαστήρια θα πρέπει να ερμηνεύσουν τον νόμο ώστε να τον φέρουν μέσα στα πλαίσια των διατάξεων του Συντάγματος.

Τέταρτο: η δικαστική εξουσία δεν επιλαμβάνεται αφηρημένων ερωτημάτων. Δηλαδή τα δικαστήρια δεν αποφασίζουν για ερωτήματα συνταγματικής φύσεως εκτός αν αυτό είναι απόλυτα αναγκαίο για την έκβαση της υπόθεσης.

Πέμπτο: σε περιπτώσεις που εξετάζονται νόμοι μέρος των οποίων είναι έγκυρο και άλλο άκυρο, τα δικαστήρια οφείλουν να διαχωρίσουν έγκυρο από το άκυρο μέρος και να απορρίψουν μόνο το άκυρο μέρος εκτός αν αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του όλου (Χειμωνίδης v Ε. Μαγκλή, 1967, Ι.Α.Α.Δ. 125).

Σε μεταγενέστερες αποφάσεις υιοθετήθηκαν και ακολουθήθηκαν οι πιο πάνω αρχές.

Στην υπόθεση Αντωνιάδη v της Δημοκρατίας (1979) 3 Α.Α.Δ. 641 ξομολογήθηκε ότι στην περίπτωση ενός νόμου που επιβάλλει φορολογία και που προσβάλλεται σαν αντισυνταγματική για το λόγο ότι καταστρατηγεί την αρχή της ισότητας, επιτρέπεται στο νομοθέτη μεγάλο περιθώριο ρύθμισης ενόψει του πολύπλοκου της οικονομικής πολιτικής και ότι σε θέματα φορολογίας υπάρχει ευρύτερη εξουσία ταξινόμησης από την νομοθεσία παρά την άσκηση νομοθετικής εξουσίας σε άλλους τομείς και επιπλέον ότι απόλυτη ισότητα σε θέματα φορολογίας δεν μπορεί να επιτευχθεί και δεν απαιτείται πράγματι από την αρχή της ισότητας. Η δε πολιτεία μπορεί να παίρνει και να επιλέγει τομείς, αντικείμενα, πρόσωπα, μεθόδους και ακόμα ποσοστά φορολογίας και δεν έχει την υποχρέωση να φορολογήσει το καθετί για να επιβάλει φορολογία σε κάτι.

Σύμφωνα με το άρθρο 137 του Συνταγματος²² ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας μπορούν να προσφύγουν στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο είτε από Κοινού είτε για το λόγο μια απόφαση ή ένας νόμος ή μια διάταξη απόφαση ή νόμου που Ψήφισε η Βουλή δημιουργεί δυσμενή διάκριση εις βάρος μια από τις δυο κοινότητες.

Στο άρθρο 138 του Συνταγματος²³ παρέχεται η δυνατότητα στο Πρόεδρο και στον αντιπρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας να προσφεύγουν στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο Αναφορικά με τα ζητήματα που αφορούν τον προϋπολογισμό της Δημοκρατίας.

Το άρθρο 139 του Συνταγματος²⁴ απονέμει αρμοδιότητα στο δικαστήριο όπως αποφασίζει οριστικά και αμετάκλητα για κάθε προσφυγή που αφορά σύγκρουση ή αμφισβήτηση εξουσίας ή

²² Άρθρο 147 Συν., βλ. Παράρτημα.

²³ Άρθρο 138 Συν., βλ. Παράρτημα.

²⁴ Άρθρο 139 Συν., βλ. Παράρτημα.

αρμοδιότητας που εγείρεται μεταξύ Βουλής των Αντιπρόσωπων και κοινοτικών συνελεύσεων ή μεταξύ οποιουδήποτε οργανισμού ή αρχής της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Το άρθρο 140 του Συνταγματος²⁵ παρέχει το δικαίωμα στον Πρόεδρο και στον αντιπρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας να αποταθούν από Κοινού στο δικαστήριο αυτό και να ζητήσουν γνωμάτευση για το κατά πόσο ένας νόμος που πρόκειται να ψηφισθεί από την Βουλή είναι εν μέρει ή εν όλο αντίθετος με διάταξη του Συντάγματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 141 του Συνταγματος²⁶ ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, πριν την έκδοση νόμου που οριοθετεί ή περιορίζει το δικαίωμα να αναφερθεί στο Ανώτατο Δικαστήριο, έτσι όπως καθορίζεται από το άρθρο 25 του Συνταγματος²⁷ να ζητήσει γνωμάτευση από το Συνταγματικό Δικαστήριο εάν αυτή η οριοθέτηση ή ο περιορισμός είναι αντίθετο με το δημόσιο συμφέρον ή με τα συμφέροντα της κοινότητας του.

Το άρθρο 142 του Συνταγματος²⁸ καθορίζει το δικαίωμα του Προέδρου και του Αντιπρόεδρου της Δημοκρατίας να ζητήσουν γνωμάτευση από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο για το αν ένας νόμος ή μια απόφαση της συνέλευσης της κοινότητας του είναι σε αντίθεση με το Σύνταγμα. Ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας ή ο 1/5 του συνολικού αριθμού της Βουλής μπορούν να προσφύγουν σύμφωνα με το άρθρο 143 του Συνταγματος²⁹ στο Ανώτατο Δικαστήριο για να αποφανθεί εάν συντρέχουν υπό το Σύνταγμα και το Νόμο περιστάσεις ώστε να δικαιολογείται η συνέχιση, μέχρι την έναρξη της περιόδου της νέας Βουλής, της ψήφισης και της λήψης αποφάσεων κατά το άρθρο 68 του Συντάγματος³⁰.

Εάν κάποιος από τους διάδικους εγείρει, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας συμπεριλαμβανομένης και της έφεσης, ζήτημα συνταγματικότητας νόμου ή απόφασης, το ζήτημα παραπέμπεται σύμφωνα με το άρθρο 144³¹ του Συντάγματος στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, μέχρι αυτό να αποφανθεί η εκδίκαση της υπόθεσης στο κατώτερη δικαστήριο αναστέλλεται. Η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου, οποία και να είναι αυτή, δεσμεύει το κατώτερο.

Πριν από την θέσπιση του νόμου 33 του 1964, το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, με βάση το άρθρο 144 του Συντάγματος, είχε αποκλειστική δικαιοδοσία να αποφαινεται για τη Συνταγματικότητα

²⁵ Άρθρο 140 Συν., βλ. Παράρτημα.

²⁶ Άρθρο 141 Συν., βλ. Παράρτημα.

²⁷ Άρθρο 25 Συν., βλ. Παράρτημα.

²⁸ Άρθρο 142 Συν., βλ. Παράρτημα.

²⁹ Άρθρο 143 Συν., βλ. Παράρτημα.

³⁰ Άρθρο 68 Συν., βλ. Παράρτημα.

³¹ Άρθρο 144 Συν., βλ. Παράρτημα.

νόμου ή διάταξης. Μετά τη θέσπιση του νόμου αυτού τούτο έγινε ανενεργό. Δεν ατόνησε όμως εντελώς.

Στο άρθρο 145 του Συνταγματος³² δίνει αποκλειστική δικαιοδοσία στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο να αποφασίζει για κάθε ένσταση που ασκείται σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο Αναφορικά με την εκλογή Προέδρου ή Αντιπρόεδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας ή βουλευτών ή μελών των κοινοτικών συνελεύσεων.

Στα άρθρα 146-151 του Συνταγματος³³ απονέμεται αποκλειστική δικαιοδοσία στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο να αποφασίσει για τα έξι θέματα:

- Πρόσφυγες κατά πράξης ή παράλιους οποιουδήποτε οργανου, αρχής ή προσώπου που ασκεί διοικητική ή εκτελεστική εξουσία λόγω του ότι αυτή του η ενέργεια είναι αντίθετη με το Σύνταγμα ή τους Νόμους ή εκδόθηκε καθ' υπέρβαση ή κατάχρηση εξουσίας.
- Για την ύπαρξη μόνιμης ή προσωρινής ανικανότητας ή απουσίας του Προέδρου ή Αντιπρόεδρου της Δημοκρατίας σε βαθμό που να εμποδίζεται η ουσιαστική εκπλήρωση των καθηκόντων τους.
- Για την επίλυση οποιασδήποτε ασάφειας ή αντίφασης του Συντάγματος.
- Για τις αναφορές του άρθρου 125 παρ. 3 του Συνταγματος³⁴ της επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 148 του Συνταγματος³⁵ κάθε απόφαση του Ανώτατου Συνταγματικού για οποιοδήποτε θέμα που εμπίπτει στη δικαιοδοσία ή την αρμοδιότητα του δεσμεύει κάθε δικαστήριο, όργανο, αρχή ή πρόσωπο στη Δημοκρατία.

Το άρθρο 146 του Συνταγματος³⁶ αποτελεί θεμέλιο λίθο της Διοικητικής Δικαιοσύνης στην Κύπρο και είναι πάνω στις διατάξεις του που έχει κτιστεί μέσα στα τριάντα δυο χρόνια της λειτουργίας της μια πλούσια νομολογία που τόσα οφείλει στην νομολογία του Συμβουλίου Επικράτειας της Ελλάδας, όπως και στους διακεκριμένους Έλληνες νομικούς των οποίων τα συγγράμματα αποτελούν καθημερινά βοηθήματα και αποσπάσματα τους παρατίθενται στις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κύπρου σαν αυθεντικές εκθέσεις των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαιου³⁷.

³² Άρθρο 145 Συν., βλ. Παράρτημα.

³³ Άρθρα 146-151 Συν., βλ. Παράρτημα.

³⁴ Άρθρο 125 Συν., βλ. Παράρτημα.

³⁵ Άρθρο 148 Συν., βλ. Παράρτημα.

³⁶ Άρθρο 146 Συν., βλ. Παράρτημα.

³⁷ Λιανά Νικολάου, Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νομών και της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, 2000.

Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο όπως ήταν φυσικό μια και δεν υπήρχε οποιαδήποτε άλλη νομική ρύθμιση του θέματος, καθόρισε από τις πρώτες αποφάσεις του ότι τούτο λειτουργεί βάση πρότυπα παρομοίων δικαστηρίων που λειτουργούν σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες και ότι η φύση της δικαιοδοσίας του είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη που ασκούν τα κοινά πολιτικά δικαστήρια (Ιερά Επισκοπή Κιτίου ν Δημαρχείο Λεμεσού 1 Α.Α.Σ.Δ. 15 Κυριακίδης ν Δημοκρατία 1 Α.Α.Σ.Δ. 66) και ότι κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του σύμφωνα με το άρθρο 146 θα εφαρμόζε τις βασικές αρχές; Που διέπουν το δικαστικό έλεγχο των διοικητικών πράξεων, όπως αυτές εφαρμόζονται στις χώρες του ηπειρωτικού δικαίου παρά την έλλειψη σχετικής Νομοθεσίας (Δημοκρατία ν Μόζορας, 1966, 3 Α.Α.Δ. 356 και Φραγκός ν Δημοκρατία, 1970, 3 Α.Α.Δ. 312).

Όπως βγαίνει από την διατύπωση του άρθρου 146 για να προσβληθεί μια πράξη ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου θα πρέπει να είναι εκτός από τη διοικητική και εκτελεστική. Η προϋπόθεση της εκτελεστότητας της πράξης παρά το ότι δεν απαιτείται ρητά από το άρθρο 146 του Συντάγματος, εν τούτοις θεωρήθηκε ότι αποτελεί βασική αρχή του διοικητικού δικαίου που εμπεριέχεται σε αυτό (Κολοκασίδης ν Δημοκρατία, 1965, 3 Α.Α.Δ. 542).

Κατά συνέπεια, κύριο στοιχείο της εκτελεστικής πράξης είναι η δημιουργία έννομου αποτελέσματος με το οποίο δημιουργείται, τροποποιείται ή καταργείται μια νομική κατάσταση, δηλαδή ένα δικαίωμα ή μια υποχρέωση διοικητικού χαρακτήρα μεταξύ των διοικούμενων. Δεν είναι λοιπόν εκτελεστές πράξεις τα διοικητικά μέτρα εσωτερικής φύσεως, οι προπαρασκευαστικές πράξεις, οι πράξεις που περιέχουν γνώμες και πληροφορίες και οι καθαρά υλικές ενέργειες, οι πράξεις εκτέλεσης, οι βεβαιωτικές πράξεις και οι πράξεις που έχουν χάσει την εκτελεστότητα τους.

Οι υποκειμενικές προϋπόθεσης για την άσκηση της προσφυγής είναι η ύπαρξη ενεστώτας έννομου συμφέροντος το οποίο έχει ο προσφεύγων είτε ως άτομο είτε σαν μέλος μιας κοινότητας όπως προβλέπει το άρθρο 146 παρ. 2. Δεν επιτρέπεται η λεγόμενη «λαϊκή αγωγή» και δεν πρέπει να έχει δημιουργηθεί από τις δικές του παράνομες πράξεις. Η προσφυγή πρέπει να ασκηθεί μέσα σε εβδομήντα πέντε μέρες από την ημέρα δημοσίευσης της απόφασης ή σε περίπτωση που δεν δημοσιεύτηκε ή σε περίπτωση παράλειψης από την ημέρα που η πράξη ή παράλειψη ήρθε στη γνώση του προσφεύγοντος. Η προθεσμία είναι ανατρεπτική ή επιτακτική και μπήκε για λόγους δημόσιας τάξης (John Moran ν Δημοκρατία 1 Α.Α.Σ.Δ. 10).

Οι εξουσίες του δικαστηρίου καθορίζονται με την παράγραφο 4 και η παράγραφος 5 θέτει τη δεσμευτικότητα των αποφάσεων κάθε δικαστικού οργάνου ή αρχής στη Δημοκρατία που

υποχρεούνται σε ενεργό συμμόρφωση προς αυτές. Η παράγραφος 6, αποτελεί ρητή συνταγματική διάταξη που δίνει σε ένα πρόσωπο που ζημιώθηκε από απόφαση, πράξη, ή παράλειψη που κηρύχθηκε άκυρη σύμφωνα με την Τετάρτη παράγραφο του αρ. 146, το δικαίωμα να επιδιώξει δικαστικά αποζημίωση ή άλλη θεραπεία από το δικαστήριο. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε σε συνήθη πολιτικά δικαστήρια που έχουν τις εξουσίες να παράσχουν δίκαιη και εύλογη αποζημίωση, εφόσον η αξίωση του Αιτήτη δεν ικανοποιηθεί από το όργανο, την αρχή ή το πρόσωπο εναντίον του οποίου εκδόθηκε η ακυρωτική απόφαση.

2. Ανώτατο Δικαστήριο (High Court)³⁸.

Οι διατάξεις που αφορούν το Ανώτατο Δικαστήριο εντοπίζονται στο μέρος X στα άρθρα 152-157.

Το άρθρο 152 του Συνταγματος³⁹ προνοεί ότι η δικαστική εξουσία, εξαιρούμενης της ασκούμενης υπό του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των προβλεπόμενων από νόμο, ασκείται από το Ανώτατο Δικαστήριο και από τα κατώτερα δικαστήρια που θα ιδρυθούν από νόμο.

Με βάση το άρθρο 153 του Συνταγματος⁴⁰ καθιδρύθηκε Ανώτατο Δικαστήριο που αρχικά αποτελείτο από δυο Έλληνες δικαστές, ένα Τούρκο και ένα ουδέτερο Πρόεδρο.

Στο ίδιο άρθρο ρυθμίζονται τα θέματα διορισμού του Προέδρου και των άλλων μελών του δικαστηρίου, η έδρα του δικαστηρίου, η αντιμισθία και οι όροι υπηρεσίας των δικαστών και τα θέματα αποχώρησης, παραίτησης ή απόλυσης δικαστή.

Ειδικότερα στην παράγραφο 8 του άρθρου 158 του Συνταγματος⁴¹ καθιδρύεται συμβούλιο για να αποφασίζει για τα θέματα αποχώρησης, παραίτησης ή απόλυσης δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Το άρθρο 154 του Συνταγματος⁴² υιοθετεί για τις συνεδριάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου την αρχή της δημοσιότητας ορίζοντας ταυτόχρονα και της εξαιρέσεις της.

---

³⁸ Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη. Αλκής Ιακωβίδης, εισαγωγή στο δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 24, 1988.

Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

Ανδρέας Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας, 2001.

Έκθεση επιτροπής για την λειτουργία των Δικαστηρίων, Επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 25, 1989.

³⁹ Άρθρο 152 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁴⁰ Άρθρο 153 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁴¹ Άρθρο 158 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁴² Άρθρο 154 Συν., βλ. Παράρτημα.

Σύμφωνα με το άρθρο 155 του Συνταγματος⁴³ το Ανώτατο Δικαστήριο είναι το ανώτατο δευτεροβάθμιο δικαστήριο στη Δημοκρατία και έχει δικαιοδοσία να κρίνει και να αποφασίζει για θέσεις κατά αποφάσεων οποιουδήποτε αλλού δικαστηρίου πλην του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Έχει επίσης βάσει του άρθρου 153.3 του Συντάγματος αποκλειστική δικαιοδοσία να καθορίζει την σύνθεση του δικαστηρίου εάν οι διάδικοι ανήκουν σε διαφορετικές κοινότητες.

Με βάση το άρθρο 155.4 του Συνταγματος⁴⁴ το Ανώτατο Δικαστήριο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία να εκδίδει Prerogative Order (Προνομιακά Εντάλματα) της φύσεως: Habeas Corpus, Madame Prohibitions, Quo Warranto και Certiorari.

Στην Αγγλία αυτά τα Εντάλματα αναφέρονται ως Προνομιακά Εντάλματα υποδηλώνοντας έτσι την ιστορική τους προέλευση και την παρέμβαση του Ανώτατου Άρχοντα μέσω των δικαστών τα προς διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του νόμου. Οι εξουσίες που παρέχονται στο Ανώτατο Δικαστήριο από το Σύνταγμα, είναι ακριβώς οι ίδιες με αυτές του αγγλικού Ανώτατου Δικαστηρίου, στον ίδιο τομέα και για αυτό εκτός από τις αρχές του ουσιαστικού δικαίου η Αγγλική δικονομία παρέχει άμεση βοήθεια.

Το Habeas Corpus είναι η διαδικασία με την οποία άτομο το οποίο έχει στερηθεί την ελευθέρια του μπορεί να εξετάσει την νομιμότητα της κράτησης του ενώπιον του δικαστηρίου. Η εισαγωγή αυτής της θεραπείας και η μετέπειτα ιστορία της είχαν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη Συνταγματική ιστορία της Αγγλίας.

Είναι μια εξαιρετική θεραπεία που μπορεί να ασκηθεί σε περιπτώσεις όπου οι συνήθεις νομικές θεραπείες ή είναι ανεπαρκείς ή δεν έχουν εφαρμογή.

Με το ένταλμα αυτό το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να ελέγξει την εγκυρότητα διατάγματος κράτησης του Αιήτη, που έχει εκδοθεί είτε από κατώτερο δικαστήριο ή την εκτελεστική εξουσία. Δεν ασκείται όμως ως εναλλακτική θεραπεία αντί της έφεσης.

Επίσης γίνεται χρήση του Habeas Corpus για σκοπούς έλεγχου της νομιμότητας διαταγμάτων κράτησης που έχουν εκδοθεί δυνάμει των προνομίων των περί εκδόσεως φιλόδικων νομών και για σκοπούς αποφυλάκισης φυλακισμένου που έχει εκτίσει την ποινή του.

Το Mandamus είναι ένταλμα που εκδίδεται από το Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο διατάσσει κατώτερο δικαστήριο να εκτελέσει καθήκον που του επιβάλλεται από το νόμο. Απευθύνεται επίσης προς δημόσιο πρόσωπο ή σώμα για να εκτελέσει δημόσιο καθήκον. Δεν

---

⁴³ Άρθρο 155 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁴⁴ Άρθρο 155 Συν., βλ. Παράρτημα.

εκδίδεται εάν υπάρχει άλλη επαρκής θεραπεία, π.χ. έφεση (Republic v The Assize Court of Crania).

Το ένταλμα Certiorari ακυρώνει απόφαση κατώτερου δικαστηρίου ή προσώπου ή σώματος που ασκεί οιονεί δικαστική εξουσία λόγω έλλειψης ή υπέρβασης δικαιοδοσίας ή για παράλειψη εφαρμογής των κανόνων της φυσικής δικαιοσύνης κατά την εκτέλεση δικαστικού καθήκοντος.

Το ένταλμα Prohibition εκδίδεται από το Ανώτατο Δικαστήριο και Απευθύνεται προς κατώτερο δικαστήριο ή άλλο δημόσιο σώμα που ενεργεί υπό οιονεί δικαστική ιδιότητα με σκοπό να το εμποδίσει να προχωρήσει περισσότερο καθ' υπέρβαση της εξουσίας του, επίσης για να το εμποδίσει να εφαρμόσει διαταγή που δεν είχε δικαίωμα να εκδώσει εφαρμόζεται τόσο σε ποινική όσο και σε πολιτική δικαιοδοσία.

Για τους σκοπούς του εντάλματος «κατώτερο δικαστήριο» θεωρείται δικαστήριο με περιορισμένη δικαιοδοσία.

Η έκδοση εντάλματος Prohibition, εναπόκειται στη διακριτική εξουσία του Ανώτατου Δικαστηρίου, εκτός από την περίπτωση που υπάρχει λάθος εμφανές στο κείμενο της δικογραφίας, ως προς την δικαιοδοσία, όπου το Ανώτατο Δικαστήριο έχει υποχρέωση να έκδοση ένταλμα Prohibition. Όπου το λάθος δεν είναι εμφανές τότε το Ανώτατο Δικαστήριο έχει διακριτική ευχέρεια να έκδοση το ένταλμα μπορεί όμως να αρνηθεί αν υπήρξε αδικαιολόγητη καθυστέρηση να τεθεί το θέμα ενώπιον του δικαστηρίου επίσης δεν εκδίδεται με σκοπό να διαρθρωθεί είτε (α) η διαδικασία, (β) η πρακτική, ή (γ) η δικονομία που ακολουθήθηκε από το κατώτερο δικαστήριο. Τελικά δεν ελέγχεται με Prohibition η ουσία της απόφασης.

βάσει του κοινοδικαίου στην Αγγλία το ένταλμα Prohibition μπορεί να εκδοθεί και εναντίον των εκκλησιαστικών δικαστηρίων προς τον σκοπό, (α) να παραμεινουν μέσα στα πλαίσια της δικαιοδοσίας τους και (β) να τα εμπόδιση από του να ενεργήσουν κατά παράβαση των νομών της χώρας ή των βασικών Αρχών της δικαιοσύνης. Στην Κύπρο, όμως, ενόψει των προνοιών του άρθρου 111 του Συντάγματος⁴⁵ δεν φαίνεται το Ανώτατο Δικαστήριο να έχει δικαιοδοσία να ερευνήσει την νομιμότητα των αποφάσεων των εκκλησιαστικών δικαστηρίων!

Το ένταλμα Quo Warrantor Απευθύνεται εναντίον προσώπου που άξιοι ή κατέχει δημόσια θέση, αξίωμα ή εξουσία με σκοπό να καθοριστεί κατά πόσο υπάρχει εκ μέρους του νοσφηση εξουσίας, με την προϋπόθεση ότι πρόσωπο αυτό κατέχει την θέση ουσιαστικά και όχι σαν βοηθός ή υπάλληλος.

---

⁴⁵ Άρθρο 111 Συν., βλ. Παράρτημα.

Στην Κύπρο δεν υπάρχει δικαιοδοσία για έκδοση προνομιακών ενταλμάτων εναντίον δημόσιου οργάνου σε σχέση με πράξη ή απόφαση ή παράλειψη εκτελεστικής ή Διοικητικής φύσεως που εμπίπτει κάτω από το άρθρο 146 του Συνταγματος⁴⁶ και για την οποία έχει αποκλειστική δικαιοδοσία το Ανώτατο Δικαστήριο (Χουσειν Ραματαν ν Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου 1 Α.Α.Σ.Δ. 49).

Με το άρθρο 19 του ν. 14/60⁴⁷ στο Ανώτατο Δικαστήριο ανατίθεται και η αποκλειστική δικαιοδοσία του Ναυτοδικείου. Με την τροποποίηση όμως του άρθρου 22 ν. 14/60⁴⁸ προνοεί ότι ανεξαρτήτως των διατάξεων του άρθρου 19 το κάθε επαρχιακό δικαστήριο θα έχει τη δικαιοδοσία να ακούει και να αποφασίζει πρωτοδικώς σύμφωνα με τον νόμο που διέπει το Ανώτατο Δικαστήριο οποιαδήποτε ναυτική υπόθεση που παραπέμπεται σε αυτό με διαταγή του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Με βάση το ν. 96/86 η αποκλειστική πρωτόδικη δικαιοδοσία του Ανώτατου Δικαστηρίου (εν Supreme Court, βλ. παρακάτω) σε θέματα γαμικών διαφορών δίδεται στους προέδρους των επαρχιακών δικαστηρίων που κρίνουν τις υποθέσεις με βάση το δίκαιο που εφαρμόζει το δικαστήριο παλαιότερα.

Το άρθρο 156 του Συντάγματος παρέχει πρωτόδικη δικαιοδοσία στο Ανώτατο Δικαστήριο να εκδικάζει αδικήματα έσχατης προδοσίας και αλλά αδικήματα κατά της ασφάλειας της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς επίσης και αδικήματα που στρέφονται κατά του Συντάγματος και της συνταγματικής τάξης. Η διάταξη όμως αυτή κατέστη ουσιαστικά ανενεργός μετά την ψήφιση του ν. 33/1964.

Το Ανώτατο Δικαστήριο αποτελεί σύμφωνα με το άρθρο 157 του Συνταγματος⁴⁹ το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο το οποίο έχει σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου αποκλειστική αρμοδιότητα για το διορισμό, την προαγωγή, την μετάθεση, τον τερματισμό της υπηρεσίας, την απόλυση δικαστών καθώς και την πειθαρχική εξουσία σε αυτούς.

3. Ανώτατο Δικαστήριο (Supreme Court)⁵⁰.

---

⁴⁶ Άρθρο 146 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁴⁷ Άρθρο 19 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁴⁸ Άρθρο 22 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁴⁹ Άρθρο 157 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁵⁰ Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη. Αλκής Ιακωβίδης, εισαγωγή στο δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

Ανδρέας Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας.

Πέτρος Μιχαηλίδης, Η περί δικαστηρίων νομοθεσία, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τόμος 3, 1983.

Μετά από τα γνωστά γεγονότα του 1963 που κορυφώθηκαν με την Τούρκικη ανταρσία, τα οποία έκαναν αδύνατη τη λειτουργία του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανώτατου Δικαστηρίου σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συντάγματος θεσπίστηκε ο Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποίκιλλε Διατάξεις) νόμος 33 του 1964. ο νόμος αυτός αποτελεί σταθμό στην απονομή της δικαιοσύνης στην Κύπρο γιατί αίρει τις δυσχέρειες που είχαν προκύψει από τα γεγονότα και που παρεμπόδιζαν την απονομή της δικαιοσύνης και καταργεί τα μικτά δικαστήρια⁵¹. Γενικά ο δικαιοδοτικός χαρακτήρας της δικαιοσύνης καταργείται με τον ν. 33/64.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 33/64 καθιδρύθηκε Ανώτατο Δικαστήριο για να συνεχίσει την άσκηση της μέχρι τότε ασκούμενης δικαιοδοσίας από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και από το Ανώτατο Δικαστήριο. Το νέο Ανώτατο Δικαστήριο έχει σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν. 33/64 τη δικαιοδοσία και τις εξουσίες των δυο προ του 1963 δικαστηρίων.

Η νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε από την θέσπιση του ν. 33/64 εξόργισε τους Τούρκους οι οποίοι αμφισβήτησαν και τη συνταγματικότητα του. Η παρέκκλιση όμως σύμφωνα με το Ανώτατο Δικαστήριο ήταν αναγκαία για να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία της δικαιοσύνης και η συνταγματικότητα του στηρίχθηκε στο δίκαιο της αναγκής⁵².

4. Κοινοτικά Δικαστηρια⁵³.

Το άρθρο 86 του Συνταγματος⁵⁴ προβλέπει την εκλογή κοινοτικών συνελεύσεων στην Ελληνική και Τούρκικη κοινότητα.

Το άρθρο 160 του Συνταγματος⁵⁵ προνοεί την θέσπιση από την κοινοτική συνέλευση νόμου που θα καθορίζει την σύνθεση και την δικαιοδοσία του δικαστηρίου τα οποία δικάζουν αστικές υποθέσεις σε σχέση με θέματα προσωπικού θεσμού και ζητήματα τα οποία υπάγονται στην αρμοδιότητα των κοινοτικών συνελεύσεων.

Από την Ελληνική κοινοτική συνέλευση θεσπίστηκε ο Περί Ελληνικών Κοινοτικών Δικαστηρίων Νόμος 9 του 1962 ο οποίος όμως καταργήθηκε από τον Περί Μεταβιβάσεως της Ασκήσεως των Αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης και Περί Υπουργείου Παιδείας Νόμο 12 του 1965.

⁵¹ Πέτρος Μιχαηλίδης, Η περί δικαστηρίων νομοθεσία, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τόμος 3, 1983.

⁵² Πέτρος Μιχαηλίδης, Η περί δικαστηρίων νομοθεσία, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τόμος 3, 1983.

⁵³ Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγένη, Σ. Συμεωνίδη. Βάκης, Δίκαιο και Δικαιοσύνη εν Κυπρω, Τόμος ΙΣΤ, 1974.

Σ. Συμεωνίδη, εισαγωγή στο Κυπριακό Δίκαιο, Τεύχος 1, 1977.

⁵⁴ Άρθρο 86 Συν., βλ. Παράρτημα.

⁵⁵ Άρθρο 160 Συν., βλ. Παράρτημα.

Σύμφωνα με το ν. 12/65 η πρωτοβάθμια δικαιοδοσία των κοινοτικών δικαστηρίων μεταβιβάστηκε στα Επαρχιακά Δικαστήρια και η δευτεροβάθμια στο Ανώτατο Δικαστήριο σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 33/64.

Τα καλούμενα προηγουμένως Τούρκικα Οικογενειακά Δικαστήρια τα οποία είχαν συσταθεί με ειδικό νόμο το 1954, αποτέλεσαν ουσιαστικά τα Τούρκικα Κοινοτικά Δικαστήρια. Αυτά απαρτίζονταν από Τούρκους δικαστές. Σύμφωνα με τον Περί Καθιδρύσεως των Τούρκικων Κοινοτικών Δικαστηρίων νόμο 8 του 1960 που εκδόθηκε από την Τούρκικη Κοινοτική συνέλευση καθιδρύθηκαν δυο δικαστήρια που εκδίκαζαν πρωτοβάθμια αστικές υποθέσεις αναφερόμενες στον προσωπικό θεσμό και σε θρησκευτικά ζητήματα που αφορούν την Τούρκικη κοινότητα.

5. Κατώτερα Δικαστήρια: Επαρχία Δικαστήρια - Κακουργιοδικεία⁵⁶.

Το άρθρο 73 του ν. 14/60 καταργεί τον προηγούμενο Περί Δικαστηρίων Νόμο κεφ. 18, τον Περί Δικαστηρίων (επέκταση της δικαιοδοσίας) Νόμο και το άρθρο 11 του Περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμου, κεφ. 6.

Με βάση το άρθρο 3 του ν. 14/60 σε συνδυασμό με το άρθρο 160 του Συντάγματος καθιδρύονται:

- Επαρχιακά Δικαστήρια.
- Κακουργιοδικεία.

Το άρθρο 3.2 του ν. 14/60⁵⁷ προνοεί ότι η Κυπριακή Δημοκρατία θα διαιρεθεί σε επαρχιακές και για καθεμιά από αυτές θα καθιδρυθεί ένα κακουργιοδικείο και ένα Επαρχιακό δικαστήριο.

Σύμφωνα με το άρθρο 3.2 του ν. 14/60⁵⁸ οι διοικητικές επαρχίες θα λυγίζονται και ως δικαστικές επαρχίες για το σκοπό του νόμου. Το Ανώτατο Δικαστήριο όμως μπορεί με διάταγμα του που δημοσιεύεται στην επίσημη εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας να μεταβάλει τον αριθμό και τα όρια των επαρχιών ή να ενοποιεί δυο ή περισσότερες επαρχίες ή να διαιρεί οποιαδήποτε επαρχία. Κάτι τέτοιο έγινε με δυο διατάγματα του Ανώτατου Δικαστηρίου που το μεν πρώτο δημοσιεύτηκε στις 13.09.1974 και το δεύτερο την 01.07.1977. Στο πρώτο διατασσόταν η ένωση των επαρχιών Αμμόχωστου – Κερύνειας – Λάρνακας ως επακόλουθο της Τούρκικης εισβολής το 1974 και στο δεύτερον απονεμόταν κατά τόπο αρμοδιότητας στο Επαρχιακό

---

⁵⁶ Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992. Ανδρέας Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας.

⁵⁷ Άρθρο 3 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁵⁸ Άρθρο 3 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

Δικαστήριο της Πάφου σε περιοχές όπου μέχρι τότε κατά τόπον αρμόδιο ήταν το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας.

A: Επαρχιακά Δικαστήρια⁵⁹.

Το άρθρο 4 του ν. 14/60⁶⁰ καθορίζει την σύνθεση του Επαρχιακού Δικαστηρίου που αποτελείται από ένα ή περισσότερους Προέδρους ή, έναν ή περισσότερους Ανώτερους Επαρχιακούς Δικαστές και από δικαστές. Τον ακριβή αριθμό της σύνθεσης ορίζει το Ανώτερο Δικαστήριο.

Οι όροι και η διαδικασία διορισμού των δικαστών του Επαρχιακού Δικαστηρίου καθορίζονται από το άρθρο 6 του ν. 14,60⁶¹ έτσι όπως αυτός τροποποιήθηκε από νεότερους νόμους.

Στην παράγραφο 3 του άρθρου 6 του ν. 14/60 ορίζονται ότι διορίζονται μέχρι 9 πρόεδροι Επαρχιακών Δικαστηρίων, μέχρι 11 ανώτατοι επαρχιακοί δικαστές και μέχρι 31 επαρχιακοί δικαστές.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 14/60⁶² οι δικαστές του επαρχιακού δικαστηρίου θα είναι μέλη της δικαστικής υπηρεσίας. Στα άρθρα 8-10 του ν. 14/60⁶³ ρυθμίζονται οι μισθοί και άλλοι όροι υπηρεσίας των δικαστών, ο όρκος των δικαστών και οι προσωρινοί διορισμοί.

Σύμφωνα με το άρθρο 10^α του ν. 14/60⁶⁴ επιτρέπεται η συγκρότηση ένωσης δικαστών.

Στο άρθρο 21 του ν. 14/60⁶⁵ καθορίζεται η κατά τόπον αρμοδιότητα των επαρχιακών δικαστηρίων σε πολιτικές αποφάσεις.

Το άρθρο 22 του ν. 14/60⁶⁶ καθορίζει την πολιτική δικαιοδοσία των επαρχιακών δικαστηρίων και την αρμοδιότητα των Προέδρων των Επαρχιακών Δικαστηρίων, των Ανώτερων Επαρχιακών Δικαστηρίων, των Ανώτερων Επαρχιακών Δικαστών και των Επαρχιακών Δικαστών.

Η δικαιοδοσία των Επαρχιακών Δικαστηρίων σε ναυτικές υποθέσεις καθορίζεται στο άρθρο 22 του ν. 14/60 που προστέθηκε από τον ν. 96/86.

Στο άρθρο 23 του ν. 14/60 καθορίζεται η κατά τόπον αρμοδιότητα των Επαρχιακών Δικαστηρίων σε ποινικές υποθέσεις ενώ η

---

⁵⁹ Ανδρέας Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας.

Έκθεση Επιτροπής για την Λειτουργία των Δικαστηρίων, Επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 25, 1989.

⁶⁰ Άρθρο 4 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶¹ Άρθρο 6 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶² Άρθρο 7 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶³ Άρθρο 8-10 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶⁴ Άρθρο 10^α του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶⁵ Άρθρο 21 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶⁶ Άρθρο 22 του ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

ποινική δικαιοδοσία του Επαρχιακού Δικαστηρίου καθορίζεται στο άρθρο 24 του ν. 14/60⁶⁷.

Το Επαρχιακό Δικαστήριο μπορεί σύμφωνα με το άρθρο 26 του ν. 14/60⁶⁸ να διεξαγάγει ποινική προανάκριση.

Από τον συνδυασμό των άρθρων 23 και 24 του ν. 14/60⁶⁹ με το άρθρο 3 του Περί Δικαστηρίων (Προσωρινέ Διατάξεις) Νόμος του 1974, προκύπτει ότι διαρκούσης της κατάστασης που δημιούργησε η Τούρκικη Εισβολή κάθε Επαρχιακό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει σύμφωνα προς τις διατάξεις του άρθρου 24 του ν. 14/60⁷⁰, οποιοδήποτε αδίκημα διαπραχθέν σε οποιαδήποτε επαρχία της Κύπρου.

Κάθε απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου λαμβάνεται σύμφωνα με το άρθρο 27 του ν. 14/60⁷¹.

Β: Κακουργιοδικεία⁷².

Όπως είδαμε το άρθρο 3 του ν. 14/60⁷³ καθιδρύει σε κάθε επαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας εκτός από ένα Επαρχιακό Δικαστήριο και ένα Κακουργιοδικείο.

Το κακουργιοδικείο θα καταρτίζεται από ένα Πρόεδρο του Επαρχιακού Δικαστηρίου και δυο Ανώτερους Επαρχιακούς Δικαστές που ορίζει το Ανώτατο Δικαστήριο. Πρόεδρος του Κακουργιοδικείου θα είναι ο Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Η δικαιοδοσία του Κακουργιοδικείου καθορίζεται στο άρθρο 20 του ν. 14/60⁷⁴ θεσπίζοντας ταυτόχρονα την προϋπόθεση τήρησης του άρθρου 156 του Συντάγματος.

Με των Περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικό) Νόμο 136 του 1991 προνοείται η συγκρότηση Κακουργιοδικείου του οποίου οι δικαστές υπηρετούν τουλάχιστον δυο χρόνια.

6. Αλλά Κατώτερα Δικαστήρια: Στρατιωτικό – Εργατικών Διάφορων – Έλεγχου Ενοικιάσεων - Οικογενειακά⁷⁵.

Με αλλά νομοθετήματα ιδρύθηκαν και αλλά κατώτερα δικαστήρια στα οποία ανατέθηκε μέρος της πολιτικής και ποινικής δικαιοδοσίας και τα οποία λειτουργούν μέσα στο πλαίσιο της δικαστικής ιεραρχίας. Τέτοια δικαστήρια είναι:

- i. Το Στρατιωτικό Δικαστήριο που ιδρύθηκε με τον Στρατιωτικό Ποινικό κώδικα και Δικονομία του 1964, του ν. 40/64, ο οποίος

⁶⁷ Άρθρο 24 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶⁸ Άρθρο 26 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁶⁹ Άρθρο 23-24 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁷⁰ Άρθρο 23 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁷¹ Άρθρο 27 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁷² Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

⁷³ Άρθρο 3 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁷⁴ Άρθρο 20 ν. 14/60, βλ. Παράρτημα.

⁷⁵ Αλκής Ιακωβίδης, εισαγωγή στο δίκαιο που εφαρμόζεται και ισχύει στην Κύπρο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 24, 1988.

Μ. Μ. Νικόλαος, Νομικό Πλαίσιο, επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38, 1992.

εφαρμόζεται για στρατιωτικά αδικήματα οπουδήποτε και αν τελέστηκαν, είτε εντός είτε εκτός των ορίων της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ασκεί ποινική δικαιοδοσία σε μέλη της Εθνικής Φρουράς με βάση το Στρατιωτικό Ποινικό κώδικα και Δικονομία όπως καθορίζεται από τον ν. 158/85.

- ii. Το Δικαστήριο Εργατικών Διάφορων το οποίο καθιδρύθηκε με βάση των Περί Ετήσιων Αδειών μετά Απολαβών Νόμο 8 του 1967. το δικαστήριο αυτό ασκεί πρωτόδικη δικαιοδοσία μέσα στα πλαίσια που καθορίζονται στον ιδρυτικό νόμο 8/67.
- iii. Το Δικαστήριο Έλεγχου Ενοικιάσεων το οποίο συστάθηκε με βάση των Περί Ενοικιοστασίου Νόμου 23 του 1983 που επίσης αποτελεί πρωτόδικο δικαστήριο που ασκεί πολιτική δικαιοδοσία μέσα στα πλαίσια του νόμου 53/83.
- iv. Τα Οικογενειακά Δικαστήρια που συστάθηκαν με τον Περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμο 23 του 1990 τα οποία σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 23/90 ασκούν τη δικαιοδοσία και τις εξουσίες που τους ανατίθενται δυνάμει του άρθρου 111 του Συντάγματος, του ν. 13/90 καθώς και οποιουδήποτε άλλου νόμου.

Οι αποφάσεις όλων των κατώτερων δικαστηρίων υπόκεινται σε έφεση του Ανώτατου Δικαστηρίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας υιοθετεί την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Κάθε μια από τις τρεις κρατικές εξουσίες είναι ανεξάρτητη και αυτόνομη.

Στην περίπτωση της Δικαστικής Εξουσίας, οι διαδικαστικοί κανονισμοί και γενικά οι θεσμικές ρυθμίσεις άσκησης της Δικαστικής Εξουσίας αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η Δικαστική Εξουσία ασκείται από το Ανώτατο Δικαστήριο και από τα κατώτερα δικαστήρια, τα οποία ιδρύονται δια νόμου. Η ίδρυση, σύσταση και λειτουργία κάθε δικαστηρίου πρέπει να εναρμονίζονται και να διασφαλίζουν τα εχέγγυα της δίκαιης δίκης, τα οποία καθιερώνονται από το Σύνταγμα ως ατομικό δικαίωμα. Η αποτελεσματική εξασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων αποτελεί υποχρέωση της κάθε πολιτειακής εξουσίας μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων της.

Η δικαιοσύνη απονέμεται από αμερόληπτο και αρμόδιο κατά το νόμο δικαστήριο.

Οι διατάξεις της Κυπριακής νομοθεσίας που ρυθμίζουν την οργάνωση και την δικαιοδοσία των δικαστηρίων βρίσκονται εγκατεσπαρμένες σε πολλά νομοθετικά κείμενα με διαφορετική προέλευση και διαφορετική τυπική ισχύ.

Οι διάφοροι κατακτητές της Κύπρου Επέδρασαν καταλυτικά στη διαμόρφωση του εφαρμοστέου στα δικαστήρια δικαίου με αποτέλεσμα αυτό να παρουσιάζει διάφορα σταδία μετεξέλιξης ή τροποποίησης.

Το δίκαιο που εφαρμόζεται στην Κύπρο είναι συγγενές με πολλά δίκαια που εφαρμόζονται σε διάφορες πρώην αποικίες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Αρκετοί νόμοι αποτελούν αντιγραφή, συνήθως πετυχημένη, νομών που ήδη εφαρμόζονταν αλλού.

Σήμερα το δίκαιο που εφαρμόζουν τα δικαστήρια στην Κύπρο καθορίζεται από το άρθρο 29 παρ. 1 του Περί Δικαστηρίων Νόμου 14 του 1960 όπως αυτός τροποποιήθηκε στο μέλλον.

Το Αγγλικό κοινό δίκαιο αποτελεί μια από τις κυριότερες πηγές δικαίου στην Κύπρο. Πρέπει να παρατηρηθεί ότι στην Κύπρο ισχύει η αρχή του Κοινού Δικαίου και όχι ο τρόπος εφαρμογής του στην Αγγλία.

Τέλος, το Ανώτατο Δικαστήριο κατά την ενάσκηση της αποκλειστικής του δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος εφαρμόζει αρχές διοικητικού δικαίου προερχόμενες από το Ελληνικό δίκαιο.

Συμπερασματικά, η οργάνωση της δικαστικής εξουσίας στην Κύπρο όπως παρουσιάζεται σήμερα εξακολουθεί να είναι συγγενής με διάφορα δίκαια που εφαρμόζονται σε διάφορες πρώην αποικίες της

Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Παρόλα αυτά το δίκαιο που ισχύει για την οργάνωση της δικαστικής εξουσίας είναι πολύ σωστά προσαρμοσμένο στις ζωντανές ανάγκες της Κύπρου. Έτσι κατοχυρώνεται αποτελεσματικά το συνταγματικό δικαίωμα του κάθε ατόμου στην Κύπρο να έχει πρόσβαση στα δικαστήρια της Κυπριακής Δημοκρατίας τα οποία διασφαλίζουν μέσα στα όρια της εξουσίας, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθέρων.